forum

15 Ağustos 1968 Sayı: 345 100 kuruş

Alev ATEŞ tarafından bağışlanmıştır TÜSTAV

CHP'de ortanın solu

sükan kokteyli sokak ve A P anayasaya karşı iktidar

olaylara bakış

«karamanın koyunu, sonra çıkar...»

11 ağustos pazar günü İzmir'de bir garip olay meydana gelmiştir.

Şükrü Kurt ve Osman Başdemir adındaki iki kişi, İzmir'deki Amerikan Haberler Merkezi, Komünizmle Mücadele Derneği ve Hisar Camiine patlayıcı madde koydukları iddiasıyla tutuklanmışlardır. Peşinden birkaç kişi daha sanık olarak nezarete alınmıştır. İlgililer, listenin daha da kabarabileceğini söylemişlerdir.

Olayların gelişimi ve adı karışanların kimlikleri iyice gözden geçirildiğinde, bir garip durum ortaya çıkmaktadır. Bazı sağcı gazeteler de dahil, yayın organlarının büyük çoğunluğu, olayın bu garip yanını ve tertip havasını sezmekte güçlük çekmemişler, ilgililere, karşılıksız kalan bazı ilginç sorular yöneltmişlerdir. Önümüzdeki günler, olayın gizli kalmış yanlarıyla tertip kuşkularını gün yüzüne çıkaracaktır.

tabii senatörlerin uyarması

27 Mayıs hareketinin temsilcisi tabii senatörler, 10 ağustos cumartesi günü Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Anayasa kuruluşlarına birer muhtıra vermişlerdir.

Muhtırada, emperyalizme ve gericilik hareketlerine set çekilmesi istenmekte; gericilikle savaşın tarihî evrime bırakılması halinde toplumun daha fazla dayanıklılık gösteremiyeceği belirtilmektedir. Tabii senatörlerin bu davranışı, onların, bir "hükümet darbesi" esprisi içinde giriştikleri 27 Mayıs hareketinden sonra, Türk toplumunun temel sorunlarına daha yakından bakma olanağını kazandıkları umudunu kuvvetlendirmektedir. Ne var ki, emekçi halk yararına işlerin egemen sınıf iktidarlarınca yapılmıyacağı gerçeğini iyice kavramış bulunan tabii senatörler, muhtıralarının, egemen sınıfın temsilcilerine pek bir şey anlatmıyacağının da farkındadırlar.

emperyalizme karşı güçlerin tepkisi

Altıncı filo'nun son mârifetinden sonra Türkiye'de başlayan "emperyalizme karşı direnme" hareketi gündengüne yoğunlaşmakta ve halk tabakalarına kadar inmektedir. Bazı anti-emperyalist kuruluşlar, son günlerde yeni bildiriler yayınlamışlardır. Gazi, Erzurum, Trabzon Fatih, Samsun, Selçuk, Bursa ve Necati Eğitim Enstitülerinin öğrenci dernekleri başkanları, Ankara'da düzenledikleri toplantıda hazırladıkları bildiride, emperyalizme karşı direneceklerini andiçerek açıklamışlardır. Bildiride özetle şöyle denilmektedir :

Türk halkını ve emeğini sömüren yabancı sermayeye, yabancı sermaye sömürücülüğünün bekçiliğini yapan Nato'ya, ikili anlaşmalara, yabancı üslere, manevi varlığımızı öldüren kültür emperyalizmine karşıyız ve sonuna kadar direneceğiz.

Türk yurdunu, Türk halkını, dünyanın baş belâsı emperyalizme karşı koruyacağımıza, bu konuda uyarma görevimizi bütün içtenliğimizle yapacağımıza andiçeriz.

YAŞASIN BAĞIMSIZ TÜRKİYE !

Öteyandan, Berlin Türk Öğrenci Birliği, Türk Toplumcular Ocağı, İsveç Türk Birliği de birer bildiri yayınlayarak, Türkiye'de ağırlığını gündengüne duyuran Amerikan emperyalizmine karşı direnişi bütün yürekleriyle desteklediklerini belirtmişler, Konya olaylarını protesto etmişlerdir.

Ayrıca, Konya Öğretmenler Derneği Başkanı Tahir Çoşkun ile Konya TÖS Şubesi Başkanı Ali Kaymak da ortak bir bildiriyle Konya olaylarının içyüzünü açıklamışlar ve, "Yarın devrimcilerin olacaktır" demişlerdir.

ortanın solunda yeni şeyler var

Türk siyasal hayatına -herhalde- "Doğurgan Parti" adıyla geçecek olan CHP, yeni bir bölünmenin arefesinde görünmektedir.

Türk toplumundaki hızlı gelişmeyi ve uyanmayı gören CHP ileri gelenleri, partilerinin, bu uyanışa, hiç olmazsa belli bir ölçüde ayak uydurması için çaba harcarlarken, partideki göbekçiler de kendi açılarından harekete geçmişlerdir.

Geniş bir eleştirmesini "Kapak" yazımızda bulacağınız CHP, yeni bir GP'ye gebe durumdadır. Ve muhtemelen, bu nevzadın adı da "Tufan Partisi" olacaktır.

uluslararası dayanışma

"Türkiye'de bir bucağın belediye başkanı bıçaklanır, ağır yara alır, bulunduğu

yerde tedavi imkânı da bulamazsa ne-olur?" sorusunun cevabı artık şöyledir : Belediye Başkanı AP'li ise, Çiğli Hava üs-sünden bir Amerikan helikopteri kalkar, kilometrelerce uçar ve yaralı başkanı kap-tığı gibi en yakın hastaneye ulaştırır.

Ama üzücü bir sonuç doğar ve helikop-ter düşermiş, AP'li belediye başkanıyla birlikte bir Türk üsteğmeni de hayatını yitirirmiş, orası önemli değil! Önemli o-lan, AP - Amerika koalisyonu ve dayanış-masıdır.

sıvas'tan ses

Sivas TİP İl Başkanı Ali Özçelik, Anaya-sayı, TİP'in amaç ve programını emekçi halka anlatabilmenin çaresini bir jipe sa-hip olmakta bulmuş, bu amaçla, Sivas Zi-raat Bankası şubesinde 037292 numaralı bir hesap açtırmıştır. Siyas İl örgütünün tez günde bir taşıt aracına kavuşmasını isteyen sosyalistler, bağışlarını bu hesaba yatırabileceklerdir.

DDY fabrikasında çalışmakta olan Ali Özçelik, henüz 52 yaşında olmasına rağ-men, TİP'li olduğu için, haksız yere e-mekliye çıkarılmıştır.

çetenin yeni adayları

Dünyada siyasal gangsterliğin en güçlü çetesi ABD'nin Cumhuriyetçi Partisi, 7 ağustosta kurultayını toplamış ve yılla-rın süper beyinsizi Nixon'u Başkan ada-yı seçmiştir. Nixon da, yardımcılığına, Maryland Valisi, rum asıllı Spiro Ag-new'i atamıştır.

Yıllardanberi çete reisliği çekişmesin-de yenilmekten bıkmayan Nixon, yeni bir yenilgiye adım atarken, yenilgisini per-çinlemek için ne mümkünse yapmakta-dır. Çetenin yeni Başkan adayının, seçil-dikten sonraki ilk sözü, "Bizim yapacağı-mız, elimizde kalın bir sopayla yavaş ve emin yürümektir" olmuştur.

Müthiş bir zenci düşmanı ve son de-rece kaypak bir politkacı olan Başkan Yardımcısı adayı Spiro ise, Nixon'un, "başkan seçildikten sonra mutlaka öldü-rüleceği"ni söylemiş, "Bu durumda, Be-yaz Saraya bir nefeslik yerdeyim" de-miştir.

insan yiyen makine

Biafra'da açlıktan, günde ortalama 6 bin kişi ölmektedir. Emperyalizmin, kıya-sıya adam yediği bir ülke durumuna gel-miştir Biafra.

Habeşistan'ın başkenti Adis - Ababa'-da Biafra - Nijerya barış görüşmeleri sü-rerken, Nijerya, Biafra'ya yeniden saldır-mıştır. Açlıktan onbinlerin öldüğü Biaf-ra'nın tek tok adamı Albay Ojukwu Ni-jerya'yı, bir yılda, bütün Afrika tarihinin yazmadığı ölçüde cinayete yol açmakla suçlamıştır. Nijerya orduları, Amerika'-dan ve Batılı emperyalistlerden gelen si-lâhlarla, öldürdükleri her ırkdaşları için, Amerikan ve Batılı silâh fabrikatörlerinin kasalarına yeni yeni dolarlar girdiğinin bilincine varsalar, kuşkusuz ki, bu insan kıyımı en kısa sürede sona erecektir.

türkçesi bu!

sükan kokteyli

Meclis basıldığı, Mecliste kan kana karışmağa başladığı, gazeteci dövüldü-ğü, TİP'in kongrelerine saldırıldığı zaman, "Oh, ne iyi! Türkiye gerçekten Küçük Amerika oluyor" diye sevinmiştik. Derken, coplum polisi, öğrenci yurtlarını basmağa başladı. "Aman, ne iyi!" dedik ve daha çok sevindik. Şah-lanış mitingleri... Ha gayret! Konya "hurûc"u... Allah allah!.. Saidi Nursî mev-lidi... Fesuphanallah!.. Ve derken, İzmir çatlaması... "Oh, işte şimdi tam Kü-çük Amerikayız!" diye ter ter tepindik sevinçten.

Molotof kokteylinin nasıl yapıldığını erbabı bilir. Son günlerde bir de sükan kokteyli çıktı piyasaya, ki onun yapılışını da biz anlatalım:

50 dirhem Komünizmle mücadele derneği + 30 dirhem Milliyetçi öğret-menler derneği + bol bol komprador basını + bol bol imam + bol bol mina-re gölgesi + ve davul tozu + yarım okka CIA + 300 dirhem bir çekirdek Cop-lum polisi + tırnak kadar MTTB + bir çimdik esrar + birkaç baş zehir ha-fiye + azbuçuk vali + goygoyabildiğince tahsisat-ı mestûre + alalabildiğince dayı bahşişi + üzerine AA + onun üzerine Radyo + bol bol nane + hepsinin üzerine "komünizmi sindirme namazı" + ve hepsinin üzerine bol bol demeç + sonra efendim, tepesine bir tüy!..

Bütün bunları, aydının akıllının gözünün içine baka baka, birbirine ka-tar, güzel bir macun yaparsınız; ondan sonra da efendim, "batı tipi demok-rasi" marka torbaya doldurur, "adım adım Anadolu" diyerekten, tutarsınız İzmir'de Hisar camiinin yolunu. Saatli mi? Hayır efendim saatsiz! Yok, yok.. iptidaî! Kapçıklı mı dediniz? Hayır, kapçıksız! Ezan topu mu? Motor gürül-tüsü mü? Hayır, karın gurultusu!.. Tabanca - bıçak, paralar salkım - saçak, ha attı ha atacak, yakalayın kaçacak...

Öldürdün verem ile, beri bak yavrum beri bak!

Haa, yalnız, sükan kokteylinin formülü, öyle, şeyin evinde bulunan mo-lotof kokteyli formülü kadar kolay değildir, azıcık zordur. Beynin iyice yı-kanmış olması lâzımdır. Anşart!

Kaçı "müseccel" olsun abi? Keeees beş, TİP'li olsun! Okkali geeel!

"Müseccel komünistler olup... Bütün bunların maksadı, vatandaşlarımızı huzursuz kılmak, bir takım karşı hadiselerin meydana gelmesini teşvik et-mektir." Teşvik etmek gerekir beyfendi; anşart! Kısmet olursa, şimdi sıra nerde, nerde eğleniyoruz?

Yetişir, ciddi konularla vakit öldürdüğümüz; şimdi biraz da tatlı şeylerden sözedelim. Meselâ...

Necidir bu "Komünizmle mücadele derneği"? Necidir bu "Milliyetçi öğ-retmenler derneği"? Necidir bu "Bugün" gazetesi? Ne demektir, gecenin saat 3'ünde Hisar camiinde "komünizmi sindirme namazı"? Kim ister bunu, kim izin verir, kim organize eder, kim yönetir? Gecenin 24'ünde, coplum polisinin, Amerikan Haberler Merkezi'nin önünde yığınak yapmasının anlamı nedir? Anadolu Ajansı'nda kimler çalışır? Ankara Radyosu'nda o saatte o haberi dü-zenliyen, veren kimdir? Büyük büyük olaylarda susan Demirel'ler, niçin, olay-la birlikte demeci patlatırlar? "Bir takım karşı hadiselerin meydana gelme-sini teşvik etmek" ne demektir? Sosyalizmin, komünizmin camiyle, namazla ne ilgisi - ilişkisi vardır? Hele de ekonomik ve politik sorunların camilerde hû çekilerek çözümlenemiyeceğini bu adamlar bilmiyorlar mı? Lâik Türki-ye'de camiler niçin miting meydanı haline getirilir? Buna izin verenlerin amacı nedir? Mademki camiler politikaya âlet edilebiliyor, miting meydanı haline getirilebiliyor, o halde bize de izin verilsin, biz de anti - emperyalst mitingleri, gohom mitinglerini camilerde düzenliyelim.

Yok, yok... Kendimizi nekadar zorlasak da, gülemiyoruz. En iyisi, ciddi konulara dönelim yine.

Milletvekili seçimlerine ne kaldı beyfendi? Ooo, demek bu kadar yakın, ha? Ah şu TİP, ah şu TİP'liler! Cami, beyfendi, en iyisi cami. Hakk-ı âliniz var beyfendi. Evet Dulles,Selânik, beyfendi... Sonra Konya, beyfendi. Tecil, tah-liye... Fakat, biliyor musunuz beyfendi, davulun gürültüsüne rağmen şu ko-ku... Aman beyfendi, elinizi çabuk tutun. Treni kaçırdınız mı, hapı yuttunuz demektir. Çatlatın, patlatın, vurun, kırın, güldürün, eğlendirin, oyalayın da, vakit kazanmağa bakın. Durum gerçekten kötü, beyfendi. Türkçesi bu!

hüseyin korkmazgil

C.H.P.'de ortanın solu

doç. dr. türkkaya ataöv

DUVARLARIN ARASI VE ÖTESİ

CHP içindeki son olaylar vesilesiyle "Ortanın Solu" konusunda birkaç söz söylenebilir. Kurulduğu gündenberi TİP'ten gelen taze, tutarlı, cesur, halktan ve bağımsızlıktan yana slogan, konuşma ve tahlilleri, koalisyon hükûmetleri sırasında, baskı ve şiddet yoluyla susturmak isteyen CHP'de, toplumcu hareketin gittikçe meşrûlaşıp güçlenmesi karşısında, "reformcu" görünme çabalarının başladığı bilinmektedir. CHP, bir yandan, 1964 baharındaki Senato seçimlerine TİP'i sokmamağa, diğer yandan da unutulmuş reformculuğunu "İleri Hedefler Beyannamesi" gibi belgelerle canlandırmağa çalışıyordu. 1965 ve 1966 seçimlerinde CHP'nin oy kaybı devam ederken, türlü tertiplerle seçimlere bile sokulmamak istenen TİP 15 milletvekili ve 1 senatörle Meclise girince, CHP'nin yukarı kademesinde TİP'inkileri andıran bazı sloganlar revaç bulmağa başladı. Yalnız, hareket CHP içinde aşağıdan yukarıya büyümüyordu; bu yeni sloganlar tabanın benimseyip yukarı kademelere kabul ettirdiği bir sistem değildi. Ortadan silinme tehlikesiyle karşıkarşıya kalan CHP'deki değişme, yenilenme ve toparlanma zorunluluğu, toplumdaki genel sola kayış gerçeği karşısında, Ortanın Soluna gelip dayandı. Böyle bir politikayı CHP'yi yönetenlerin bir kısmı, o günkü siyasal çerçeve içinde, gerekli görmüşlerdi.

Zaten, pek fazla bir değişiklik de düşünülmüyordu. CHP'nin ana rakibinin TİP olduğunu ve Ortanın Solu politikasının, kendi deyişiyle "aşırı sola" ve asıl deyimiyle "gerçek sola" kaymasını önlemek için ileri sürdüğünü bizzat CHP Genel Başkanı söylemişti. Ortanın Solu daha çok bir taktik olarak düşünülmüştü. Bu taktiği de, herzaman olduğu gibi, birtakım aydınlar yürütecekler di. İç ve dış politikada söylenen yeni sözler, birtakım önemli eksikliklerle, emekçilerin temsilcileri tarafından değil, gene aynı ağızlarca tekrarlanmaktaydı. Aslında, köklü bir düzen değişikliği öngörülmeyecek, sola açılmak sloganı altında bu yöne bir miktar kayıldıktan sonra, sola kalın bir perde -veya duvar- gerilecek, sınıf esası reddedilecekti. CHP, "halkçı" olduğunu söylemekle birlikte, sınıf gerçeğini anlayıp anlamadığını, ya da nasıl anlayıp bu anlayışı programı ve günlük eyleminde nasıl uyguladığını açıklamamıştı. Bir yandan "biz de halkçıyız" derken, diğer yandan da, demokrasiye inandığını ileri sürmüş, fakat AP ile birlikte demokrasi yelpazesinin sınırlarını oldukça dar çizmeğe çalışmıştı. Dış politikada da NATO, Amerikan üsleri, ikili anlaşmalar ve yabancı sermaye konularında karşı bir tavır takınmamış, hem bunlardan yana olup hem de emperyalizm ve sömürüye karşı nasıl durulabileceğini açıklamamıştı. CHP Genel Sekreteri ve Ortanın Solunun sözcülüğünü yapanlar, halkı kazanma çabası içinde, daha sola kayma zorunluğunu duyarak, TİP'in deyim, slogan ve bazı fikirlerini daha geniş bir şekilde kullanmağa devam etmişler, fakat her fırsatta da TİP'ten farklı olduklarını belirtmeğe dikkat etmişlerdir.

Ortanın Solunun herhalde en önemli özelliği, emekçi kitlelerin, kendi temsilcileri kanalıyla devlet yönetimine ağırlıklarını koymaları gereğini ciddiye almamasıdır. CHP, öncedenberi, bürokratik kadrolar yoluyla devlet otoritesini kullanıp tepeden inme "reformlar" yapma heveslisi bir örgüt olarak bilinmektedir. Bu niteliğini değiştirip değiştirmediğine, değiştiriyorsa ne ölçüde değiştirebileceğine bakmak gerekir.

ESKİ LÂFA YENİ PAZAR

Türkiye, kapitalist ve kapitalizmin tarihsel gelişiminin mantıkî bir sonucu olan emperyalist toplumların sömürüsü altında, bağımlı bir ekonomidir. İthalâtçı - ihracatçı sınıflar, yabancı sermaye ile ortaklık halindedir. Dış krediler ağır borçlanmalara yol açmakta, yabancı sermaye yerli endüstri burjuvazisinin gelişmesini de engellemektedir. Yerli burjuvazi, iç pazarı tek başına geliştiremeyip Türkiye'yi endüstrileştiremediğinden, yabancı sermaye ile ortaklığı kabul etmiş ve komprador durumuna geçmiştir. Böylece, iç ve dış sömürü Türkiye'de biribiriyle kenetlenmiş durumdadır. Bu sömürüden kurtuluş ise, ancak iktidarın sınıf muhtevasını değiştirmesine bağlıdır. Sömürüyü bizzat yapan sınıf ve tabakalardan kurtuluş beklemek boşunadır. Bu sınıfların üstüne kurulan iktidarlar, başlarındakiler ne derlerse desinler, onların etkisinden kurtulamıyacaklardır. Kurtulacaklarını iddia etmekse bir aldatmacadır.

CHP'nin evveldenberi bir halkçılık ilkesi vardır; bu, kitlenin içindeki herkesi kapsama iddiasıdır. Bununla birlikte, Ortanın Solu politikası ortaya atıldığından bu yana, CHP yönetimi, kitledeki bütün sınıf ve tabakaların uzlaştırılabileceği hayalini terketmiş görünmektedir. Sermaye sınıfı içindeki ulusal denebilecek tabakaları, açıkça komprador unsurlara karşı tutmaya talip olmakta, bunlarla toplumda daha da ağırlık kazanmasını istediği endüstri işçileri ve orta köylü arasında kurulacak bir çeşit seçim ve yönetim ittifakına dayanmayı denemektedir. Buna rağmen, sözlerinde ve yayınlarında işçi sınıfının öncülüğü diye bir kavrama rastlanmaz. CHP, TİP gibi doğrudan doğruya emekçi sınıflardan gelen sendikacıların kurdukları bir örgüt değildir. TİP'de olduğu gibi, CHP'de kol ve kafa emekçilerinin kaynaşması diye bir şey görülmemektedir. TİP'deki gibi, partinin her kademesinde sorumlu kişilerin yarısının kol emekçisi olmasının gözetileceği Tüzük'lerinde yer almamaktadır. TİP'de olduğu gibi, emekçilerle emekten yana aydınların biribirini karşılıklı etkilemeleri ile emekçilerin sosyalist bilince kavuşması ve aydınların da "kitabîlik"ten kurtulması sözkonusu değildir. CHP saflarında sınıf değiştirmemiş emekçilerle düşünce ve ey-

lem açısından sınıf değiştirmiş aydınlar kalabalığı göze çarpmamaktadır. CHP, işçi sınıfı konusunda Amerikancı ve işverenden yana olan, sarı sendikalar düzenleyicisi Türk - İş'i desteklemekte ve bu örgütü ele geçirmek için AP ile mücadele etmektedir. (1)

CHP'liler ise, partilerinden bazı ağaların uzaklaşmakta olduklarını, onların yerini, işçi ve köylüler değilse de, ağa niteliğinde olmayanların, bir yanda aydınlar, diğer yanda da berber, bakkal gibi ara sınıflardan gelenlerin aldıklarını, partinin doğu illerimizde, ağaların karşı propagandasından ötürü oy kaybına uğradığını söylemektedirler. CHP Genel Sekreteri de Ortanın Solunun "kişilere değil, düşünceye, inanca ve halka" dayandığını açıklamıştır. En iyimser CHP'lilerin iddia ettiklerini bir an için kabul edip, partinin saflarını dolduran alt kademe üyelerinin Ortanın Solunu geçerli bir politika sayarak, içtenlikle benimsediklerini düşünelim. Tabandan gelen baskının CHP'yi, ağa - komprador - bürokrat kanadına rağmen, emperyalizm aleyhdarı ve reformcu bir yöne ittiğini farzedelim. Hattâ, burjuvazinin bir kesiminin bile böyle bir reformculuğa yatkın olduğunu kabul etmek de mümkündür. CHP böyle bir yenilenmeye uğradığı takdirde bile, Türkiye'yi tam bağımsızlığa ulaştıracak ve kalkınma sorununu çözecek nitelikte olamıyacaktır. Ortanın Solu politikası, endüstrileşmiş kapitalist Batı ülkelerinin, **sömürme düzenine temelden dokunmadan,** emekçi sınıflara tâviz verme politikasıdır. CHP Genel Sekreteri de **Ortanın Solu** adlı kitabında, kendi sol anlayışının "Batı'dan gelen sol" olduğunu haklı olarak söylemektedir. Fakat gelişmemiş, endüstrileşmemiş, sermaye birikimi yapmamış ve dış destekle ancak ayakta durabilen Türkiye'de emekçiler yararına Batı örneği tâvizler nasıl verilebilir? Böyle bir **tâviz politikası** Türkiye'nin sorunlarını çözmek, yurdu bağımsızlık, gerçek demokrasi ve çağdaş uygarlığa ulaştırmak için yeterli midir? Türkiye'de ancak Anayasa'nın gösterdiği yönde emekçi sınıfların ileri hamlesiyle, temelden dönüşümler bir anlam taşır. Kapitalist düzen birtakım değişiklik ve onarımlarla ne kadar sürdürülmek istense de, Türk insanının sorunlarını emekçi sınıflar açısından, yani sosyalist açıdan çözmek gerektiği anlaşılmalıdır.

CHP'nin, Anayasa hükmüne rağmen toprak reformu yaptırmayan, ihracata ve bazı endüstri dallarına da el atmış bulunan büyük toprak sahiplerine karşı tavrı kesin olarak ortaya çıkmamıştır. Toprak reformunu topraksız, ya da yeteri kadar toprağı olmayan köylüyü toprak sahibi etmek ve sömürücü toprak mülkiyetini sınırlamak şeklinde anlamak gerekmektedir.

Toprak reformu hakkında ayrıntılı bir tasarısı olmadığı anlaşılan CHP, dağıtım, örgüt, kamulaştırma ve tavan sınırı gibi konuları karanlıkta bırakmıştır. Halbuki, gerçek bir toprak reformu büyük toprak mülkiyetini sınırlayacağından, toprak ağalarının ülkenin ekonomik ve giderek siyasal hayatındaki tutucu, gerici ve zararlı nüfuzlarını ortadan kaldıracaktır. Toprak ağalarının nüfuzlarının kırılması CHP'nin reformcu kapitalist programının uygulanabilmesi için de kaçınılmaz bir gerçektir. Ama, gene, daha cesur, toplumun gelişme aşamasına daha uygun bir toprak reformunu ancak iktidara ağırlığını koyacak olan emekçiler yapabilir.

TEREDDÜTLER YUMAĞI

CHP, dış politikada, NATO'ya, yabancı üslere ve ikili anlaşmalara açıkça cephe alamamaktadır. TİP'ten naklen, arasıra, "İkinci Ulusal Kurtuluş Savaşı"nın da sözünü etmekle birlikte, bu savaşın kime karşı olduğunu bile söyleyememekte, Amerikan emperyalizminin gerek emperyalizm, gerek Amerikan tarihi açısından bilimsel tahlilini yapamamaktadır. İkili anlaşmaların bir kısmı 1950'den önce CHP iktidarında ve 1960'dan sonra CHP koalisyon hükûmeti döneminde yapıldığından, bu parti, geçmişte dış politika konusundaki uygulamalarının bugün Türkiye'nin ulusal çıkarları bakımından yaratmış olduğu sakıncalı durumların farkında olmaktan ileri gelen bir rahatsızlık duymaktadır. 1947 ve 1948 andlaşmaları, gerçekten, insanı dehşete düşürecek kadar ulusal bağımsızlıktan tâviz veren niteliktedir. 1947 Andlaşması, Amerikan Kongresi-

lâle devri

aslan iktidar şvayk

Birileri, vaktiyle, Eyüp Sultan'da namazı, Türk Saganı'nın yatağında incesazı severdi. Gidiş o gidiş!

Birileri de var ki, Altıncı filo'nun gölgesinde minareli darbe düşü görüp durur.

Daha daha biri de var ki, polisiye filmler çevirir durmadan.

Neyzen Tevfik, İstanbul valileri Muhittin Üstündağ ile Lûtfi Kırdar için şöyle bir mısra düşürmüştü vaktiyle :

İstanbul'a her gelenin kimi dağdan, kimi kırdan gelir.
Neyzen Tevfik de sağ değil ki.. Acaba nasıl etmeli?

devenin yuları

İzmir olaylarına adı karışan Osman Başdemir, Şubat 1968'de İzmir'de, "Nâzım Hikmet'in Vasiyeti" adlı bir kitapçık yayımlamıştı. Daha çok, haksız yere tutuklanışının hikâyesini ve savunmalarını içine alan kitapçıkta "Vasiyetince 2" adlı bir şiir var ki, Başdemir'in son durumuna pek uyuyor. 3.6.1963'de şöyle demişmiş Başdemir :

Fakat ne yazık, ne yazık ki Usta
Devenin yuları yine dolaştı
Bu âcizliğe körler bile şaştı
Düğümü çözemedik..

Ve "köy yandı"
"Kahpe tarandı"
Biz yas tutamadık
Onlar kına yaksın orasına..

Ve kitap, "Dâva bitti. Bu fikir savaşındaki galibiyetimi sağlıyan Türk Adaleti ve Türk Hakimleri sağ olsun, var olsun" diye biter.

dolce vita

CHP Genel Sekreteri Ecevit, "Kaygı verici olaylar CHP dışındadır" diyor.

Yani nerede? Merih'te, Utarit'te, Mars'ta filân mı, yoksa Türkiye'de mi?

Öyledir, öyledir..CHP hep ,"Dolce vita" partisi olmuştur. Kendisi bir yanda, Türkiye bir yanda... Hele Paşa babamız, "mâşallah" gibi takılı durdukça Partinin alnının çatında...

Ecevit sözcüğünün aslı da zaten, "Acavut"tur. Yani, "açları avutmak" demektir ki, CHP'nin yeni tutumuna pek uyuyor.

sindirikçiler

İzmir'de gecenin 3 ünde Hisar camiinde kılınan namazın adı neymiş, biliyor musunuz? "Komünizmi Sindirme Namazı" !

Acaba duası nasıldır bu sindirme namazının?

Herhalde şöyle olsa gerek :

— Ey Amerika, ey efendimiz, ey velinîmetimiz, ey koruyucumuz! Şu memleketi baştan sona işgal eyle; verdiğin sadakaları helâl eyle; komünistlerin aklını başından al eyle; komünizmi nefesinle halleyle; bizimkini seninkine yol eyle; komprador iktidarını bol eyle; emekçiyi dolarına kul eyle; gören gözü kör eyle; konuşanı lâl eyle; istiklâli, haysiyeti pul eyle; eyle de nasıl eylersen eyle!

nin kabul ettiği bir kanuna ve ona ilerde yapılacak eklere göre Türkiye'ye yardım vaadediyor ve bu yardımın kullanılışı hakkında Türkiye'deki Amerikan Askerî Yardım Heyetine hertürlü kolaylığın gösterileceğini belirtiyordu. Silâhlı kuvvetlerimizde bütün tâlimnamelerden üniformalara kadar herşeyi "amerikanize" eden bu andlaşma, Türkiye'ye yardımın amacı, kaynağı, miktarı ve ilerleyişi hakkında devamlı yayın yapma taahhüdünü de yüklemişti. Yani, Türk Hükûmeti kendi kamuoyunu Amerika'nın istediği yönde şekillendirmeyi de kabul ediyordu. Nihayet, Andlaşmanın meşhur 4. Maddesinin 2. Fıkrası da Türkiye'nin aldığı malzemeyi verildiği amaçlar dışında kullanmasını menediyor. Başkan Johnson'un 1964 Kıbrıs buhranı sırasında yolladığı o meşhur mektubunda İnönü'ye hatırlattığı madde buydu. 1948 tarihli ekonomik işbirliği andlaşması da, Türk ekonomisini Amerika ve savaştan sonra kalkınan Avrupa'nın ihtiyaçlarına göre düzenleme amacını güdüyordu. Türkiye, Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtının üretim hedefleri için özellikle gıda ve kömür üretimini arttırmağa yarayacak projeler uygulamayı, kendi tasarıları ve Amerika'nın talep edeceği herhangi bir konuda bilgi vermeyi, her üç ayda bir rapor sunmayı taahhüd ediyordu. Daha sonra Avrupa Ekonomik İşbirlişi ve Kalkınma Teşkilâtı (OECD) adını alan bu örgüte bugün de bilgi ve raporlar verilmektedir. Bu anlaşmalar CHP iktidarı zamanında yapılmıştı. CHP Genel Başkanı, bugün de, dış politikada iktidarla birlik olduğunu birkaç kez söylemiştir. CHP, NATO'da kalma yanlısı olduğunu kısa bir süre önce bir kere daha tekrarlamıştır. "Sol" iddiasında olan bir partinin NATO'nun ve bu örgütte tekeli olan kapitalist ve emperyalist bir Amerika'nın niteliği hakkında gerçekçi bir kanıya sahip olması gerekir. Dış ticaretin devletleştirilmesi sözünü etmeyen CHP, yabancı sermayeden de yanadır. Sadece "sömürücü olmamasını" temenni gibi safca bir kaydı olduğunu eklemekle yetinmektedir. Bundan başka, CHP, Ortak Pazar'a kendi koalisyon iktidarı zamanında girilmiş olmakla da övünür görünmektedir. Oysa, sol hareketin bunda övünülecek birşey görmesi mümkün değildir; çünkü Ortak Pazar, Avrupa burjuvazisinin ulusal sınırları da aşarak Avrupa kapitalizmini kıt'a çapında bütünleştirip ona yeni genişleme İmkânları araştırma çabasıdır. Türk burjuvazisi de ülkeyi kapitalist âleme bağlayarak, bunun sonucu olarak, içte kendi durumunu sağlamlaştırmak istemiştir. 12 Eylül 1963'te imzalanan bu Andlaşmaya göre, Türkiye, bütünleşen kapitalist Avrupa'nın, onun ekonomisini tamamlayan bir parçası durumuna gelerek, Türk burjuvazisinin desteklenmiş ve Türkiye'nin sosyalist bir düzene yönelmesinin engellenmiş olacağı hesaplanmıştır. Yalnız TİP, bu katılma kararına karşı çıkmıştır. Daha önemlisi, 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiş olan bu anlaşma Hazırlık Döneminin dördüncü yılının sonunda, yani Aralık 1968'de, Türkiye'nin beşinci yıldan sonra Geçiş Dönemine girip girmeyeceği görüşmeleri başlayıp o yıl içinde karara bağlanacaktır. CHP'nin buna karşı tavrında bir değişme olmuş mudur? Sol bir partinin Ortak Pazar'a karşı çıkışı Türkiye gibi gelişmemiş bir ülkede olağan sayılmalıdır. Üstelik, Ortak Pazar'ı destekleme CHP'nin bugün ileri sürdüğü politika hedefleriyle de çelişmektedir.

Nihayet CHP, solu, bir değerler sistemi, temel amacı insana somut kişi olarak saygı duyma ve onu mutlu kılma olan, bütün kurumlarıyla birlikte bir toplum felsefesi, ekonomik sorunlar üstünde öncelikle durmakla birlikte, insanın kendine özgü yeteneklerini geliştirerek, kendini aşa aşa insanlığı gittikçe daha büyük düzeylerde gerçekleştiren bir düzen, en geniş anlamında bir ahlâk sistemi olarak anlamakta mıdır? CHP Genel Sekreterinin konuşmalarında rastlanan bazı cümleler, onda da bu gibi "ahlâkî" kaygıların yer aldığına işaret sayılabilirse de, bilinmesi gereken önemli bir husus, sol tutumun belli bir ahlâk felsefesine olduğu kadar, belli bir toplum tahliline de dayanması gerektiğidir. Ortanın Soluna bağlı CHP ileri gelenlerinde eksikliği görülen, bu belli toplum tahlilidir. Şunu da unutmamak gerekir ki, ancak, bu toplum tahliline oturtulan bir politika, sözü geçen ahlâki hedeflerin toplumda gerçekleşmesine imkân verebilir. CHP'nin topluma ampirik ve eklektik bakışı ile Genel Sekreterin ahlâkî açıdan toplumda gördüğü aksaklıkların giderilmesine imkân yoktur ve CHP sınıfsal nitelikleri nedeniyle akılcı, tutarlı ve maddeci toplum tahliline hiçbir zaman akıl erdiremiyecektir.

CHP'nin Ortanın Solu politikasının hem iç, hem dış sorunlarda çelişir nitelikte oluşu, partinin bugünkü iç yapısı düşünüldüğünde, şaşırtıcı sayılmamalıdır. Baştakilerin partinin tutumunun değiştiğini ilân etmesi, partinin sınıf muhtevasını değiştirmeğe yetmemektedir. CHP'nin bu sınıfsal yapısını hesaba katmayan bazı partililerin son günlerde partiyi biraz daha sola kaydırma yönündeki konuşmaları geri tepmiş ve Genel Başkanın son beyanında da görüldüğü gibi, parti bir adım geri atmak zorunda kalmıştır. CHP'nin sınıf muhtevası hesaba katılmadan ufak grupların bu türlü eylemleri, ilerde de gene aynı tepkiyi doğurabilir.

---

(1) Türk - İş'in niteliği ve dışa bağlılığı ile ilgili bir yazı için bak: Türkkaya Ataöv, "İşçiyi Uyutan Sendikacılık", Forum, sayı: 338, s. 12 - 13.

TURKISH TELEVISION U.S.A.

Televizyonda, haber programı bittikten sonra ekranda "Bir Filmimiz Var" yazısı görününce, seyirciler sandalyelerine biraz daha yerleştiler. Gösterilecek filmi sabırsızlıkla bekliyorlardı. Bu kez ekranda, beş kişiden birisi ruh hastası olan Amerikan halkının, yine beşinden birisi sosyal ve psikolojik bozukluk içinde olan çocuklarının resim karalamaları boygösterdi. Spiker, boyuna değişen karalamalar arasında, çocukların, kötü aile koşulları içinde oluşan ruh bozukluklarının bu resimlerden nasıl anlaşıldığını ve tedavi konusunda neler yapıldığını anlattı. Arkasından da, dinleyicileri çok yakından ilgilendiren bir tıp filmi gösterildi!

Sıkıntı belirtileri gösteren seyirciler sandalyelerinde kımıldanırlarken, "Panorama" programının başladığı, kulakları tırmalayan bir Amerikan müziğiyle birlikte ekranda belirildi. Bundan sonra da, gözlüklü bir spiker, arada sırada seyircilerin yüzüne bakarak, önündekileri okumağa başladı. Konu, Sovyetler Birliği'yle Çekoslovakya arasındaki Bratislava görüşmeleri idi ve spiker, 20 dakika süreyle, arada bir Dubçek'in gülümseyen portresini de göstererek, önündeki metni okudu. Metinde, Çekoslovakya'nın, nihayet "Demirperde" den sıyrılıp Batı özgürlüğüne yöneldiği, dikta rejiminden kurtulduğu, Batı ülkeleriyle yakın ilişkiler kurma yoluna girdiği ve liberalizme kavuştuğu, ballandırıla ballandırıla anlatılıyordu.

Panorama programı devam ediyordu. Bu kez de, tumturaklı bir Batı özgürlüğü övgüsüyle "Berlin Duvarı" filminin gösterilmesine başlandı. Batı Almanya'daki Amerikan Haberler Merkezi'nce yapılan bu film, Amerikan halkının kafa yapı ve yeteneğiyle, CIA metodlarına en uygun biçimde hazırlanmıştı. Filmde, Berlin Duvarının nasıl örüldüğü, Doğu Alman Polisinin ne ölçüde sert ve insafsız bir davranışla batı özgürlüğüne koşan Almanları öldürdüğü, boyuna tekrarlanan sahnelerle anlatılıyor, kafalara âdeta çiviyle çakılıyordu. Batı Almanyalı üniversite öğrencilerinin, Doğu Berlin'deki yakınlarını kaçırıp özgürlüğe kavuşturmak için giriştikleri tünel kazma fedakârlıkları, en ileri film tekniğiyle veriliyordu.

Film bitince, gözlüklü spiker yeniden göründü, Batı özgürlüğünün yeni bir övgüsünü yapmağa koyuldu.

Bundan sonra da, Amerikan kabarelerinin minimini etekli yeyecileri ekranı doldurdu. Bol bol Amerikan müziği ve Amerikan dansı seyredildi.

İşte, Türk halkının ödediği vergilerle beslenen ve Anayasadan güç alarak kurulan özerk TRT'nin televizyon yayınından bir örnek!... Programın verilişi sırasında kullanılan Türkçe yazılarla Amerikan şivesine çalan konuşmalar da olmasa, bu yayın, Amerikan şehirlerinde hiç yadırganmıyacak, ancak sadece illeliği yerilebilecek nitelikteydi.

Bu durumda, CIA'nın, bu, çiçeği burnundaki beyin yıkama kurumunu ele geçirmek için uzun boylu çaba harcamasına ihtiyaç yoktur. Ama bilinmez, belki de halen elindedir!..

«sakin bir inatla..»

kudret ulutürk

Faşizme yol açan kışkırtmaların yozlaştırıp çığırından çıkartabileceği hareketlerden kesinlikle kaçınılmalıdır. Anayasa ve kanunlar sakin bir inatla korunmalıdır.

MEHMET ALİ AYBAR

NEDEN AMERİKA?

Ülkemizde anti - emperyalist mücadelenin özü, ister istemez Amerika'ya karşı direnme ile başlıyor. Bunun iki nedeni olsa gerek: bir kere, Amerika, yurdumuza kol atmış emperyalist devletlerin en önde gelenidir. Maddî varlığımızın ve insan emeğinin en rasyonel biçimde sömürülmesi Amerika eliyle tezgâhlanmaktadır. (Burada sözkonusu edilen sömürü, dış sermayenin sömürüsü olduğu kadar, dış sermaye ile aynı tezgâhta ortak 'çıkar hesapları' içinde olan ve temelde aynı sömürü mekanizmasını kullanan yerli sermayedir de... Bunun böyle olması anti - emperyalist mücadelenin şekillenmesinde önemli rol oynıyacaktır.)

Anti - emperyalist mücadelenin daha çok Amerika'ya karşı direnmeden kaynaklanmasının ikinci nedeni, Türkiye'nin NATO ve ikili antlaşmalar aracılığıyla Amerikan harp sanayii ve askerî stratejisinin ağına düşmüş olmasdır. Kıbrıs olaylarıyla tamamen su yüzüne çıkmıştır ki; bugün Türkiye, Amerika'dan bağımsız olarak, Türkiye halkının hayatî bir meselesinde karar verebilmenin, en azından, maddi olanaklarına sahip değildir.

Birinci nedenin zorunlu neticesi olarak, bakanlıklardan en önemli teknik ve sosyal birimlere kadar, Amerikan uzmanlarının hükümleri itibar görmeye başlamıştır. Bunun yanında, Anadolu'ya dağılan Barış Görüllüleri, barış için Amerikan ajanlığını en ince sosyal ve psikolojik hesaplarla sürdürmektedirler!

Amerikan harp sanayii ve askerî stratejisinin ağına düşmemizin neticesi olarak da, Türkiye, Amerikan askerî üsleriyle donanmıştır. Aynı zamanda, üç dakika içinde Türkiye'yi baştanbaşa harabeye çevirecek olan bir savaş kararı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne rağmen verilebilecek durumdadır.

Üzerinde durduğumuz ve temel olarak ikiye ayırmakta yarar gördüğümüz bu nedenler; gerek Amerika'nın Türkiye'de baş emperyalist devlet olması, gerek Türkiye'nin Amerikan harp sanayii ve askerî

mayası tutmamış bir iktidar ve küçük burjuva aydını

Tarihi yorumlarken tarihin itici güçlerini hesaba katmasını bilmiyen politikacılar için o, şaşırtıcı sürprizlerle doludur. Türkiye'nin çok dar boğazlardan geçmekte olduğu şu günlerde, küçük burjuva aydını, olayları sağlam bir plâtformun üstüne yerleştirip değerlendirememenin sıkıntısı içindedir. Devletin yüksek ya da alçak çeşitli kademelerinde görevli aydınlarımız ise bir yandan bürokrasinin katı ve dar koşulları içinde sınırlanmış olmanın acısını çekmekte; bir yandan da olup bitenlerin perişan edici şaşkınlığından kurtulamamaktadırlar. Amerika Birleşik Devletleri'nin emperyalizmin Akdeniz bölgesindeki bekçisi durumundaki Altıncı filosu, İstanbul limanını, halkımızın ve gençliğimizin antipatik tutumlarına rağmen, Teksas'daki bir çiftliği ziyaret etmenin rahatlığı içinde ziyaret etmiş ve filodakiler, halkımızın öfkeden büyüyen gözbebekleri önünde yine küstah ve ahlâksız eylemlerine devam etmişlerdir. Gençlik direnmiş ve egemen sınıfların, Amerikanofillerin halk gözünde somut bir biçimde tecessüm etmiş olan zorba gücüyle, toplum polisiyle çatışmıştır. Bu çatışmada, bağımsızlıktan yana olan yurtsever bir öğrenci, polis tarafından üçüncü kattan aşağı atılmak suretiyle öldürülmüş, öbürü cop darbeleri ile kör edilmiştir. Konya'da irtica ayaklanmış, Cumhuriyet rejiminin temellerine dinamit koymaya yeltenmiştir. Bütün bu olup bitenlerden sonra, Cumhuriyet rejiminin korunmasında birinci derece sorumlu durumda olan Demirel iktidarı, cümle âleme parmak ısırtacak bir demagojiyle gerici kuvvet gösterisi karşısında yan çizmiş, Osmanlı kurnazlığıyla işin içinden sıyrılmaya çalışmıştır.

Olaylar, sağduyunun ışığı altında, soğukkanlılıkla değerlendirilecek olursa, sosyal bir hukuk devleti için yüzkızartıcı bir manzara göstermektedir. Tarihsel bir yorumun bilânçosu, yurtsever, ilerici aydınlar için son derece acıklıdır. Kapitalist olmıyan bir ülkede, kapitalist ekonominin ilkeleri, yapmacık ve zorlama bir biçimde uygulanmıya çalışılmakta; kapitalizme özenen bir takım iş adamlarıyla komprador ve onların politik düzeydeki yansıması olan gerici ve ümmetçi çevrelerin ittifakı bütün şiddetiyle sürüp gitmektedir.. Bu ağır, bunaltıcı politik hava altında küçük burjuva aydını, yurdundaki ve dünyadaki olayları yorumlamak ve değerlendirmekte güçlük çekmekte; fakir ve ezilmiş ulusların emperyalizme direnişini anlıyamamaktadır.

Son bir ay içindeki olaylardan sonra şimdi küçük burjuva aydınının şaşkınlığı had safhaya varmıştır. Bugün, doğru bulmadığı tutucu ve gerici hareketlere karşı, Amerikan emperyalizmine karşı romantik bir biçimde direnmektedir küçük burjuva aydını. Azgelişmişlerin, sömürülmüşlerin kompradorlarına karşı, libertadorların direnişinin anlamını yeni yeni çözmeye başlamıştır. Amerikalı çevrelerle ilişkisi söz götürmez bir biçimde açığa çıkan A P. İktidarının küçük burjuva aydını üstündeki mayalaması tutmamıştır. Tarihimizin ilginç olan bu gelişim safhasında küçük burjuva aydını, politik bir bilinçlilikle, ilerici güçlerin safındaki vazgeçilmez yerini tam anlamıyla almak üzeredir. O zaman A P İktidarının hali gerçekten seyre değer bir manzara arzedecektir. Kulaktan kulağa fısıltıları dolaşmakta olan ve iş çevrelerinde bir umacı gibi beklenen iktisadi kriz, küçük burjuva aydınının bilincini bir kat daha bileyecektir.

Tarihi parçalara bölerek yorumlamaktan kaçınmalıyız. Türk tarihi bugünlerde çok ilginç ve çok ciddi bir kademeye gelmiş bulunmaktadır. Sekiz yıldan beri sosyal, ekonomik, politik ve felsefi bir oluşum içindeyiz. İlerici aydınlarla bilinçli emekçiler birleşerek Anayasanın kendilerine tanıdığı haklar çerçevesinde örgütlenmişler ve muhalefete geçmişlerdir. Türk parlâmentosuna ilk kez, sosyalist milletvekilleri girerek, iktisadi açıdan da sosyalist bir muhalefetin sözcülüğünü yapmaya başlamışlardır. Bir yandan da kapitalist felsefe ve iktisadın eleştirisine yönelmiş yapıtlar çevrilmekte, yazılmakta ve yayımlanmaktadır. Bütün bu çok önemli gelişmelerden sonra tarihimizin hatırı sayılır bir dönüşüm yapması çok demokratik mutlu dönüşümün hitameden aydınlara düşen görev, şimdi bu demokratik mutlu dönüşümün hitamını sağlamak için eleştirisel akıllarını kullanmalarıdır.

Emperyalistlerin yurttan atılacağı, tam bağımsız bir Türkiye'nin kurulacağı günler uzak değildir. Umudumuzu, tarihin gelişim kanunlarından çıkarıyoruz.

zahit beğen

stratejisinin ağına düşmüş olması, nihaî tahlilde, Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsünün ittifakı ve Amerikan kumpanyalarının hâkimiyetine dayanmaktadır. Ama, şeklen de olsa bu ayrımın yapılması Amerika'ya karşı mücadele taktiğinin ve programının saptanmasında yararlı olacaktır.

DÜN VE BUGÜN

İşte, kısaca belirtmeye çalıştığımız nedenlerden ötürü bizde anti - emperyalist mücadele, Amerika'ya karşı mücadele olarak şekillenmektedir. Bu direnme, Amerikan sermayesi yurdumuza daha ilk adımlarını attığı yıllarda başlar. Mehmet Ali Aybar, 1947 yılında şunları yazmıştı: "Tarihin en kritik anlarından birini yaşıyoruz. İstiklâlimiz tehlikededir. Ve işin korkunç tarafı şudur ki, istiklâlimize kasdedenler bu sefer ordularla değil, bir yardım teklifinin yaldızlı paravanası arkasına gizlenerek üzerimize yürüdükleri için Türk milleti kuşkulanmıyor. (...) Bilmeliyiz ki Amerikan yardımı söylendiği gibi bir altın halka değildir. O, bedelini ergeç kanımızla ödeyeceğimiz bir esaret zinciridir." 1960 sonrasında daha anlamlı ve daha güçlü olarak gördüğümüz Amerika'ya karşı mücadele içinde, artık, halk da yerini almaya başlamıştır. Mehmet Ali Aybar, 10 Temmuz 1966'da, Türkiye İşçi Partisi Mersin il kongresinde halkı Amerika'ya karşı "pasif direnme"ye çağırdı. Biz, bu tarihi ve "pasif direnme" çağrısını önemli bir olay olarak saptıyoruz. Bu çağrı bize, Birinci Kurtuluş Savaşının ilk somut adımı olan Erzurum Kongresini hatırlatmaktadır. Bu direnme, gün geçtikçe daha güçlendi. İşçi ve köylülerin yer yer yaptıkları Amerika'ya karşı kanunî protesto gösterileriyle daha sağlam bir anlam kazanmaya başladı. Adana'da halkın anti - Amerikan gösterisi, Fatsa köylülerinin yürüyüşü, Amerikan iş yerlerindeki grevlerde işçilerin gösterdikleri direniş v.b., çağrıya verilen küçük, fakat anlamlı cevaplar oldu. Bu direnişin en son örneğini geçen ay içinde İstanbul'da gördük: Devrimci gençler, karaya çıkmak isteyen Amerikan Altıncı Filo erlerine "Dolmabahçe direnişi" ile cevap verdiler.

Her devrimci eylemde olduğu gibi, Amerika'ya karşı direnmenin taktiğini, şeklini daha işin başında, her yönüyle saptamaya imkân yoktur. Onun için Türkiye şartlarının ışığında, değişen şartları ve karşı güçlerin tepkilerini de dikkate alarak, anti - Amerikan eylemi ve şeklini yeniden gözden geçirmek zorunluğu vardır. Bizim burada sözkonusu edeceğimiz, daha çok zinde güç olarak büyük önemini kabul etmek durumunda olduğumuz gençlik kesiminin eylemidir.

Amerika'ya karşı dururken tartışmadan kabul edeceğimiz ortak amaç, "Amerika'nın yurdumuzdan çıkarılması, Türkiye'nin iktisaden ve politik bakımdan tam bağımsız olması"dır. Bu ortak amaçta birleşince, yapacağımız: birey olarak kendimize yandaş bularak, örgüt olarak da örgütümüzü güçlendirerek Amerika'yı yurdumuzdan atacak güce erişebilmektir. Bu, bir kurtuluş savaşıdır. Hele Türkiye'deki Amerikan kumpanyalarının, harp sanayii ve askerî stratejisinin egemenliği gözönüne getirilecek, ayrıca buna Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlü-

sokak ve A.P.

Amerikan Altıncı filosunun temmuz ayında İstanbul limanına demirleyişi, bazı gerçekleri ortaya çıkarmıştır. Mütareke İstanbulu günlerinin bir benzeri sahneye konulunca, bağımsızlıktan yana sosyalist gençlik, Demirel faşizminin toplum polisine rağmen, o günlerin direnişini bir başka biçimde tekrarlamaktan geri kalmamıştır. Sosyalist güçlerin Sükan'ın polisleriyle önlenemiyeceğini ve bu yurtsever direncin durdurulamıyacağını anlayan Demirel, bu kez bir başka denemeye girişmek zorunda kalmıştır. İçişleri Bakanı Sükan, toplum polisi sayısının daha da arttırılacağını her fırsatta belirtirken, bir yandan da, Konya'da, büyük bir hazırlığın ilk denemesi yapılmıştır. Bu deneme, gündengüne uyanan, bilinçlenen yurtsever halka rağmen Amerikan emperyalizmini ve onun Türkiye'deki komisyonculuğunu daha da sürdürebilmek yolunu bulma hazırlığıdır. Bu, tâ geçen yıl başlatılmış, esnaf ve zenaatçi tabakası yemlenip örgütlendirilerek, küçük burjuvazinin reaksiyoner gücü biçimine sokulmak istenilmiştir. Halk Bankası'nın sermayesinin 1 milyar liraya çıkartılması, esnaf ve küçük zenaatçı kredilerinin arttırılma çabaları, bu hazırlığın ilk aşamaları olmuştur.

Altıncı filo olaylarının patlak vermesi ise, Konya denemesine zemin sağlamış, derhal "huruç" hareketine girişilmiştir. Konya olaylarının, kaba çizgileri ve dış görünüşüyle Demirel diktasının yararına olduğu sonucu da tesbit edilince, hazırlığın en önemli aşamasına geçilmiştir.

Amerikan emperyalizminin Türkiye temsilcileri ve onların başı, son günlerde büyük bir "sokak" psikozuna kapılmışlardır. Muhalefetin bütün çıkışlarına aynı karşılık verilmekte, "Biz sokaktan korkmayız. Sokak galip gelirse, komünizm olur.." gibi hafiflikler tekrarlanmaktadır. Fakat gerçek, gün gibi açıktır : Demirel ve İktidarının uykularını kaçıran en büyük korku sokaktır. Türkiye'de "sokak galip gelirse" komünizm olmıyacaktır, fakat en azından, Demirel iktidarı da olmıyacaktır. Sokak galip gelmese bile, sokak hareketlerinin yoğunlaşması, Demirel İktidarının geleceğini gene de tehlikeye sokacaktır. O halde, ne yapmalıdır? "Sosyalistler, antiemperyalistler sokağa dökülürlerse, onların karşısında sağcılar, emperyalizmden yana olanlar da sokağa dökülürler ve üstelik bunlar, daha da kalabalıktırlar.." kafası, Demirel'i, belli bir tabakayı yemleyip okşayarak, sağcı militan örgütü kurmaya yöneltmektedir. Ancak, Konya denemesi biraz derinlemesine eleştirilirse, sağcı bir hareket olarak başlayan ayaklanma hareketinin her şeyden önce, kapitalist sınıfın Konya temsilcilerinin bir gecede onbinler harcadığı tüccar kulüplerine, barlara ve pavyonlara yöneldiği de gözlerden kaçmıyacaktır.

Demirel: Sokaktan korkan insanlar değiliz

Başbakan CHP'yi gaflet içinde olmakla suçladı

ANKARA, (Y.G.) — AP Temsilciler Meclisi dün AP Genel Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirel'in yaptığı bir kapanış konuşmasından sonra çalışmalarına son vermiştir. Demirel, bu konuşmasında, özellikle aşırı akımları eleştirmiş ve son olaylar sebebiyle CHP'yi suçlamış, «CHP büyük bir gaflet içindedir» demiştir. Ortanın solunun aşırı sola zemin hazırladığını ve aşırı solun da meseleleri sokağa döküp anarşi yarattığını

(Devamı Sa. 7, Sü. 7 de

AP, Esnaf ve Sanatkârlar Komitesi kurdu

ANKARA, (Y.G.) — Adalet Partisi Teşkilâtı, esnaf ve sanatkâr teşekküllerinin istek ve şikâyetlerini incelemeyi gaye edinen bir komite kurmuştur. Bu komite parti ana kademesinin himayesinde ve partinin her türlü imkânlarından istifade ederek çalışacaktır. Kurucuları arasında Maraş Milletvekili Veysi Kadıoğlu, Bursa Milletvekili Kâzım Önadım ve Balıkesir Milletvekili İbrahim Aytaç'ın da bulunduğu Esnaf ve Sanatkârlar Komitesinin çalışmalarına başlaması sebebiyle dün bir tören yapılmıştır.

sünün iktidarı eklenecek olursa, bu savaşın, ne zor şartlar altında kazanmak zorunda olduğumuz bir Kurtuluş Savaşı olduğu anlaşılır.

TEMEL ÇELİŞME

Üzerinde çok durulmuş bir gerçek olduğundan sadece belirtmekle yetineceğimiz diğer bir nokta, giriştiğimiz İkinci Kurtuluş Savaşının birincisiyle başka bir paralelde aynı anlamda olduğudur. Şu da hemen eklenmelidir ki; aradan epeyce zamanın geçmesi, yeni - emperyalizmin yeni metodlar uygulaması, Birinci Kurtuluş Savaşı sonrasında ülkemizin tekrar kapitalizme ve emperyalizme açılmış olması gerçeği nedeniyle İkinci Kurtuluş Savaşımız başka bir varyanttadır. İkinci Kurtuluş Savaşı oluşumunda emekçi halkın örgütlenmesi tamamlanacak, kapitalizme karşı da savaş verilecektir. İlk plânda anti - emperyalist mücadele derken berrak olarak görebildiğimiz Halk - Emperyalist çelişmesinin hemen arkasında Emek - Sermaye çelişmesi yatmaktadır. Köylü, gerek Amerika'ya karşı duruşta, gerek çağrılacak her devrimci mücadelede ilk merhale olarak, Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsünün en zayıf safı olan Ağayı görmektedir. İşçinin, anti - emperyalist mücadelesini komprador patronundan soyutlaması imkânsızdır. Çünkü yeni - emperyalizm, çağın şartlarına uygun bir emperyalizmdir. Ülke içinde kendine ortak bulmuştur. Emperyalistin halkı sömürmede kullandığı araç, yerli ortağıdır.

Yeni - emperyalizmin ağında olan bir ülkede, halkın kurtuluş savaşına katılabilmesi, işe Emek - Sermaye çelişmesinden başlamadan imkânsızdır. Bizce bu nokta çok önemlidir. Zaman zaman şöyle bir soruyla karşılaşıyoruz: "Siz, küçük burjuvazinin önderliğinde, millî sermayeden kaynaklanan, orta tabakaların katıldığı, halkın destek olduğu bir kurtuluş ve tam bağımsızlık savaşından yana değil misiniz?"

Meselemiz, bu yolla girişilecek bir savaştan ve kurulacak tam bağımsız Türkiye'den yana olmak veya olmamak değildir. Kaldı ki, daha üstün bir almaşık (alternatif) göstermedikten sonra buna kim karşı çıkar? Meselemiz, yeni-emperyalizmin ağında olan bir ülkede halkın kurtuluş savaşına katılışının hangi çelişmeden kaynaklanacağıdır. Kanımızca, özellikle Türkiye'de çıkış noktası Emek-Sermaye çelişmesi olmak zorundadır.

Bizi bu zorunluluğa iten diğer bir neden, yukarıda kısaca değindiğimiz Birinci Kurtuluş Savaşı deneyimidir. Birinci Kurtuluş Savaşının büyük gücü olan emekçi kesim, savaştan sonra tezgâhının ve karasabanının başına dönmüştür. Kurtuluş savaşı mücadelesi, emekçi kesimin, devlet yönetiminde ağırlık olacak oranda bilinçlenmesine yetmedi. Osmanlı devrinden beri politik meydanı bırakmamış olan yönetici--aydın kadro, egemenliğe tekrar sahip çıktı. İkinci Kurtuluş Savaşında ise "başımızı tekrar kayalara çarpmak" niyetinde değiliz. Emekçi halkın, Emek-Sermaye çelişmesine daya-

eğitimde devrim

Üniversitelerimizdeki son patlama olayları ile, artık şurası kesinlikle anlaşılmıştır ki, eğitimimiz baştan sona bir başıboşluk, düzensizlik içindedir. Toplumu çağ dışına iterek, yüzyıllardan beri yeraltı ve yerüstü kaynaklarımızı soygun kaynağı haline getirmek isteyen bir küçük azınlık, mantar gibi bu azınlığa yapışmış gerici, bağnaz birtakım çevreler, devrimci gelişimin önüne kurduğu karanlık tuzaklarla, eğitimimizi içinden çıkılmaz bir karışıklığa sürüklemişlerdir.

Özellikle, yirmi yıldan beri oynanan oyunlar, eğitimin toplum içindeki itici etkisini azaltmış; çalışmaları, adı geçen egemen çevreler yararına yozlaştırmıştır. Dış yardımlarla başlıyan yabancı ve emperyalist etkiler, içerdeki yiyicilerin işini geniş ölçüde kolaylaştırmış; halka giden Atatürkçü eğitimin yollarını tıkamaya çalışmıştır.

Son noktaya tesadüfen gelinmiş değildir. Bugün içinde bulunduğumuz karışıklık, emperyalizmin ustaca ve plânlı bir şekilde ulaştığı bir sonuçtur. Bunu açık ve kesin olarak bilmekte fayda vardır. "Neden böyle olduk? Niçin böyle bir yerdeyiz?" diye safca sorular sorup, karşılık aramanın, şaşırıp kalmanın gereği yoktur.

Bugün öyle bir yere gelinmiştir ki, mevcut eğitim düzeninden herkes şikâyetçidir : Öğrenci şikâyetcidir, veli şikâyetçidir, öğretmen şikâyetçidir, halk şikâyetçidir. Şikâyetci olmayan, yukarda sözünü ettiğimiz belli bir azınlıktır; yâni, kurulu düzenden yana olan egemen zümredir!

İlköğretim bozuktur; ortaöğretim ele alınacak gibi değildir; yüksek öğretim öyledir; belli zümrenin çocuklarına "imtiyaz belgesi" düzenleyen bir sorumsuzluk içindedir. Özel okulların ve meslek okullarının durumu ise meydandadır.

Eğitim uygulamaları "millî" olmaktan çıkmış, belli bir geri zihniyeti iktidara getirme ve iktidarda tutma aracı olarak değerlendirilip, ters bir çizgiye itilmiştir. Eğitim Bakanlığı, günlük, dar parti politikası örgütü haline sokulmuştur. Bu dar politika anlayışını benimsemiyen, millî ve memleketci bir politikanın savunucuları olan devrimci öğretmenler, yasa ve yönetmelik dışı birtakım ölçülerle sindirilmeye çalışılmıştır. Bugün öğretmenlerle Bakanlık örgütü arasındaki uyuşmazlığın temel nedeni buraya dayanmaktadır : Öğretmenlerin yürütmek istedikleri ulusal ve Atatürkçü eğitim politikası, günlük ve dar politika anlayışı içinde hareket edilmesini istiyen eğitim bakanlarının tutumuyla bağdaşmamaktadır. Bu bağdaşmama, öğretmenleri yıldırmak suretiyle çözümlenmek istenmektedir.

Bakanlığın gözünde öğretmen, basit bir ders aracıdır; işi, "A,B,C" öğretmektir. Ulusal sorunlara ilişmek öğretmenin görevi değildir. Ulusal sorunlarla uğraşmak istiyenler, istifa etmelidirler. Son Bakan, Kayseri'de yaptığı konuşma ile, Bakanlığın bu anlayış içinde olduğunu, bütün açıklığı ile ortaya koymuştur. Ertem, ulusal sorunlarla uğraşan öğretmenleri istifaya çağırmakla, eğitimin ulusallıktan uzaklaştığını açıkca belirtmiştir. Olaylar, başka yorum istemez.

Durum böyle olunca, eğitimde köklü bir devrim yapmanın zorunluğu kendiliğinden ortaya çıkmış oluyor. Artık, sorunu, yönetmelik değiştirmelerle, yeni yurt binaları yapma projeleri ile, burs karşılıklarını yükseltme vaadleri ile geçiştirmenin zamanı geçmiştir; temele inmeyen güdük tedbirlerle yapılan iş, bir aldatmacadan öteye geçmiyecektir.

Bu devrimi kim yapacaktır? Devrimi, kurulu düzenden yana olanların yapmasını beklemek, aşırı bir saflık olur. O halde devrimi, tarihsel bir sorumluluğu omuzlarında taşıyan devrimci öğretmenler yapacaktır.

a. ceyhun

nan örgütlenmesi sürecek; Amerika'ya ve onun yerli ortaklarına, Ağa-Komprador-Amerikancı Bürokrat'a karşı savaş aynı anda verilecektir.

EMEKÇİ HALK - GENÇLİK

Bu tahlillerin ışığında, Türkiyeli Devrimci Genç Adam'ın görevi oldukça ağırdır. Bu görevin ağırlığı, bir ölçüde, devletin en sorumlu noktalarında bulunmuş, önemli yetkiler kullanmış geçmiş aydın kuşakların, halkın dışında, ona hor bakan, "kolaycı ve çıkarcı" oluşlarından gelmektedir. Buna, gençlik örgütlerinin, yakın tarihlere kadar, halkla olan ilişkilerini ekleyecek olursak durumun ciddiyeti daha iyi anlaşılabilir. 1965'e kadar Türkiye Gençliği, küçük istisnalar hariç, daima halkın karşı safında yer almıştır. Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun kuruluşu ise bir dönüm noktası olmuştur. Gençlik, kökleri tâ Cumhuriyet öncelerine kadar uzanan bir anlayışın destekleyicisiydi. Bu anlayışa göre: "Halk cahildir, gericidir. Türkiye'nin kalkınma sorunu ancak aydınlarca çözülecektir." Bu anlayış, bu tutum o kadar ileri gitmiştir ki, 1960'dan sonra bile gençlik, aynı görüşün politik güç olarak baş temsilcileri olan sivil-aydın bürokrat tabakanın 'yeniden iktidar' mücadelesinde 'kullanılır' duruma düşmüştür.

Günümüzde, eski gücünü oldukça yitirmiş olan sivil-aydın bürokrat tabaka, iktidara halka rağmen tekrar geçmek gibi tehlikeli oyunlarında, sosyalist gençliği de yanına alma çabaları göstermektedir.

Ayrıca, doğurduğu sonuçlar bakımından, sosyalist düşüncenin ve eylemin gelişmesine katkısı inkâr edilemeyen 27 Mayıs 1960 hareketi öncesi gençlik gösterileri, gençlik ile halk arasının açılmasına sebep olan son merhale olmuştur. Halk, gençliği, kendi oy'una karşı çıkan, kendinden ve değer yargılarından çok uzak, boynu kravatlı takımından olarak görmektedir. Yakın zaman öncesi gençlik hareketlerine bakarsak, buna, bu bozuk düzenin yarattığı, aslında bizim anladığımız gençlikten çok uzak, ama malûm fırsatçı çevrelerce sosyalist gençlikmiş gibi gösterilmek istenen, gününü gün etmekten başka düşüncesi olmayan, Amerikan özentili yoz grupların varlığını katarsak, halkın yargısı bazı kesimlerde doğrudur da.

Bugünün devrimci genç adamı, halk ile 'halli-hamur' olmak zorundadır. Yapacağı her eylemde halka denk düşmelidir. Günümüzde halk ile 'halli-hamur' olmanın tek gerçekçi yolu, emekçi halkın siyasal örgütünden geçer. Eylemin halka denk düşmesinin tek gerçekçi kıstası da aynı siyasal örgüt safında olmak ve onun çizgisini izlemek demektir.

ANAYASA VE DEMOKRATİK DÜZEN

Burada dikkat edilecek diğer önemli nokta, Anayasa ve demokratik düzenin korunmasıdır. Demokratik düzen iki yönden tehlike içindedir : Sivil-aydın bürokrat tabaka, gücünden çok şey kaybetmiş olmakla beraber, gelişen sermayeci ve toprak ağasına karşı egemenliğini tekrar kurmak ve onu ikinci plâna itmek mücadelesindedir. Bunu başarabilmesi için halk kitlelerini kendine müttefik yapması gerekmektedir. Bu da bir türlü olamamaktadır. Üstelik sermayeci ve toprak ağası iktidarı gittikçe çıkmaza girmektedir. Sivil-aydın bürokrat tabaka bu durumdan, demokratik düzeni çiğnemek pahasına da olsa, yararlanmak ister. Zinde güçleri, böyle bir harekete zorlayabilir.

İkincisi, ülkemizdeki emperyalist güçler 'tatlı kârları' sürdürebilmek için kendilerine yeni zinde güçler aramaktadırlar. Bunu, ordunun yüksek kademesinde, bürokrat tabakanın belirli bir kesiminde başarabildikleri bile söylenmektedir. Tarihî görevini gerçekleştirebilmekten âciz olan ve bu yüzden demokratik düzen içinde gittikçe zayıflayan iktidardaki egemen güçler artık emperyalistlerin işine fazla yaramamaya başlamıştır. Emekçi halkın örgütlenmesi gün gün hızlanmakta, emekçi halk, iktidara aday olmaktadır. Üstelik Anayasa ve demokratik düzen, sol'un ezilmesine birtürlü meydan vermemektedir. Bu sebeplerden ötürü, emperyalist güçler ve onların daha akıllı yeni ortakları, gittikçe bilinçlenen ve örgütlenen halka karşı faşizan bir harekete girişmek isteyebilirler.

ANTİ—EMPERYALİST EYLEM VE GERÇEK DEVRİMCİLİK

Anti-Amerikan gençlik eylemi, bu ağır şartların ışığında gelişecek ve belirli prensipler kazanacaktır ;

1 — Amerika'ya karşı pasif direnme gün geçtikçe yayılacak ve güçlenecektir. Her geçen gün Amerikalılar Türkiye'den adım adım gerileyecekler, "geldikleri gibi değil, daha perişan olarak gidecekler" dir.

2 — Gençlik her eylemde halkla beraber yürüyecektir. Meseleler halka açık-seçik anlatılacaktır. Yapılan eylemle halka ters düşülmeye başlandığında fazla bir yarar sağlanmıyacağı, halkla gençliğin arasının daha da açılacağı, bilinen bir gerçek olacaktır. Yeni-emperyalizmin egemen olduğu bir ülkede, halkın Amerika'ya karşı çıkabilmesinde en kestirme yolun Emek-Sermaye çelişmesinden geçtiğini daha önce belirtmiştik. Amerikan emperyalizminin varlığının, nihaî tahlilde komprador patrona ve onun müttefiki toprak ağasına dayandığı, halka her fırsatta anlatılacaktır.

3 — Anayasa ve demokratik düzen korunacaktır. Amerika'ya karşı gösterilerimiz, demokratik düzeni yıkmak isteyenlere aradıkları fırsatı vermeye başladığı an, eylem başka bir plâtforma kaydırılacak, gerektiğinde mücadelenin mahiyeti değişecek : anayasa ve demokratik düzen, fırsatçılara karşı var güçle korunacaktır.

Sadece kendimizi doyurmak için değil de, tam bağımsız ve sosyalist Türkiye'yi amaçlayan devrimci olmak, yani yürekli, gerçekten büyük devrimci olmak yukarda anlattıklarımıza uymak demektir. Eylemde bulunduğumuz zemin kaypak bir zemindir. Şartlar zaman zaman değişmekte, buna bağlı olarak da, bağımsız ve sosyalist Türkiye'ye giden yolda somut hedefler de değişebilmektedir. Az gelişmiş Türkiye'de, ağır-aksak işleyen demokratik düzenin, sosyalistlerden başka kimsenin sahip çıkmadığı 1961 Anayasasının düşmanları çoktur. Bunları gerçekten korumak Türkiye sosyalistlerine düşüyor.

Kurtuluş savaşını kazanmada ve sosyalist Türkiye'yi kurmada emekçi halkla omuz omuza yürüme ve örgütlenme inadımızdandır ki, "Anayasa ve kanunlar sakin bir inatla korunacaktır."

anayasaya karşı iktidar

TOPLUMDAKİ HUZURSUZLUKLARIN TEMEL NEDENİ, İKTİDARIN, ANAYASA-DIŞI BİR DÜZENİ ZORLA KABUL ETTİRMEK YOLUNDAKİ ÇABASIDIR.

yunus koçak
(Konya Milletvekili)

Türkiye, 27 Mayıs devriminden sonra hızlı bir siyasi ve sosyal değişme dönemine girdi. 27 Mayıs 1960 sabahına kadar birçok namuslu aydınların dilinin ucuna gelip de söylenemiyen veya söylenmesi bir kahramanlık sayılan fikirler söylenmeye başladı. Baraj yıkılmış, Batı uygarlığına biçim olarak da öz olarak da ulaşmamızı sağlıyacak, dünyanın bildiği, Türk Toplumunun da bilmesi gereken gerçekler tartışma konusu olmuştu.

Bu hızlı entellektüel akış ve dönüşüm içinde 27 Mayıs Anayasası yapıldı. Tutucu güçler, bütün çabalarına rağmen, kurulu düzenlerinin siyasi ve ekonomik çatısını sürdürecek etkenliği o zamanki şartlar içinde gösteremediler. Fakat İhtilâl Anayasası, getirdiği ekonomik ve sosyal

şartları hayata geçirecek kendi lehine bir seçim teminatından yoksun olduğu için; kötülükler unutulup, yerini merhamet aldığı için; yıkılan ve iktidardan uzaklaşan kapitalist zümrenin ve onunla işbirliği yapan feodalite artığı büyük toprak ağalarının maddi güçleri ve imkânları ellerinden alınmamış olduğu için, yapılan ilk seçimde ilerici bir anayasa ile tutucu bir iktidar çelişkisi ortaya çıktı.

İlerici Anayasanın ilkelerini kabul etmek kendi sınıfsal çıkarlarına aykırı olduğu için ilk genel seçimlerden sonra gelen iktidarlar, fikir özgürlüğü getiren ve emekçi sınıfların, köylü sınıfının, Toprak Reformu ile insanlık onuruna ve vatandaşlık haklarına kavuşmasını ve emekçi sınıf lehine Anyasadan yana bir düzen kurmasını önlemek için,bütün demagojik araçlarla eski düzenden kalma kanun maddelerine sarılarak, kurulu düzeni savunmak ve ileri bir düzene geçiş yollarını tıkamak yolunu tuttular.

Eski düzenin ekonomik ve sosyal kuruluşları üzerinde ihtilâlden sonra herhangi bir operasyon yapılmamış olduğu için de bu çabalarında (kabul etmek gerekir) kolayca başarılı oldular.

Toprak Reformunu, Sosyal Adaleti, Lâik Devlet ilkesini, İşçi sınıfının korunmasını öngören Anayasamız (Madde 37, 2, 12, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46. 47) herkese sosyal güvenlik hakkı bahşeden Anayasamız (Madde 48, 49), bu ilkeleri uygulayacak bir kadronun da, hiç olmazsa, devrilen iktidarın yakınlarının ekonomik ve sosyal yapısının savunucuları kadar, özgürce bir siyasi mücadele ortamından yararlanmaları için gerekli koşulları hazırlamak gereği (kelime ağır olacak ama gerçektir) o zamanlar idrak edilemediği için, bir Anayasa yapmak ve bu Anayasanın üstünlüğü ilkesini (Anayasa Md. 8) anayasaya yazmakla herşeyin yoluna gireceği ve eserin devamedeceği düşüncesiyle yola çıkıldı.

Bu yüzden, seçimle iktidara gelen parti, işine geldiği zaman Anayasaya dayanmak, işine gelmediği zaman Anayasaya karşı kanunlar ve eylemleriyle çıkmak suretiyle ekonomik imkânları elde tutmanın verdiği pervasızlığı göstermekten ve Anayasaya sahipsiz bir belge gözüyle bakmaktan çekinmediğini hergün ortaya koymaktan geri durmamaktadır.

İşte huzursuzluğun nedeni burada, yani Anayasayı ciddiye alanlar ve Anayasadan yana olanlarla "Anayasa ne derse desin, biz çıkarımıza bakarız, bizim çıkarlarımızla uyuştuğu oranda Anayasa vardır, bizim çıkarımıza karşı olduğu yerde biz Anayasa tanımayız. Kuvvet bizdedir, kanunlar bizim parlâmentodaki çoğunluğumuzun oylariyle çıkar; bu kanunları da biz uygularız, gerisi bize vız gelir" diyenler ve bu zihniyetin gerektirdiği ekonomik ve siyasi keşmekeşi sürdürmek isteyenlerin, Anayasanın ekonomik ve siyasî muhtevası ile çatışmasındadır.

Anayasaya ve özellikle onun getirdiği ekonomik ve sosyal haklara ve bunları savunanlara karşı olan tutucu güçler, yani memleketin büyük servet kaynak ve kapılarını elinde tutan, milli gelirin büyük bir kısmını alan azınlık, kendisinin, asıl kudret kaynağının ekonomik gücü olduğunu bildiği için, gerektiğinde bu ekonomik güçten her türlü yararlanmakta, Anayasamızın ekonomik ve sosyal haklar ve eşitlikler ilkelerini savunanları, yoksul halkı türlü yalanlarla kandırarak, yoksul halk ediyle iktidardan uzak tutma yollarını şimdiye kadar olduğu gibi sürekli olarak bütün seçimlerde kullanma karariyle hareket etmektedir.

Böylece temel karakteri lâik ve sosyal olan Anayasa bir yanda, iktidar bir yanda olduğundan huzursuzluklar sürüp gitmektedir.

Oy çoğunluğuna dayanan iktidar, yoksul halkımızın alınterinin, kendi kasalarında birikmesinden güç alan çevreler, Anayasanın ekonomik ve sosyal haklarına karşı çıktığı gibi, Anayasamızın seçim güvenliği ile ilgili biçimsel demokratik kurallarına da karşı çıkmak suretiyle Anayasaya karşı sessiz sedasız bir darbe teşebbüsü havasına da girmiştir.

Örneğin tamamen biçimsel demokratik kuruluşlardan olan Yüksek Seçim Kurulu, seçimlerde, yasalara aykırı davranıştan ötürü bir seçim sonucunu bozdu mu, iktidarın en sorumlu kişileri dahi, biçimsel demokrasiyi bile zedeleyecek beyanlarda bulunmaktan, tehditler savurmaktan geri durmamaktadırlar. Anayasa Mahkemesi, Danıştay gibi Anayasanın bağımsız yargı ve denetim organları da iktidarın gönlünce iş yapmak zorunluğu içine sokulmak istenilmekte, aksi halde bunların itibarını sarsacak söz ve hareketler de bilerek piyasaya sürülmektedir.

Yargıtayımız da ayni şekilde iktidarın hoşuna gitmeyecek bir karar vermekle iktidarın hakaretlerinden kendini kurtaramamatadır.

Böylece, iktidardaki sınıf, yakın ve uzak çıkarlarını tehlikeye düşürebilecek yargı organlarının bir kararı veya çıkarlarını tehlikeye sokabilecek bir mütalâa beyanı karşısında, bu karar veya mütalâa hangi organdan çıkarsa çıksın, bunu geri aldırmak veya etkisiz hale getirmek için hertürlü Anayasa ve yasalar dışı davranışlardan çekinmemektedirler. Bu hareketlerini bilinçle ve bir gelecek garantisi olarak yapmaktadırlar.

Demek oluyor ki asıl mücadele, demokratik hukuk ilkeleri ile, iktidarın zengin sınıfın kayıtsız şartsız egemenliğini sürdürme çabası içinde olan zihniyeti ve davranışları arasındadır.

Şu örnekler gösteriyor ki, çağımızda dünya ölçüsünde örgütlenmiş olan kapitalizmin emperyalizm safhasına dönüşmüş döneminde, anayasalar ne kadar ilerici, ne kadar demokratik, ne kadar halktan yana olursa olsun, zengin sınıfın, elinde tuttuğu egemenliği, anayasa böyle emrediyor diye, yargı organları böyle karar vermiş diye, ev sahibinin misafire kahve - çay ikram etmesi gibi, yasalar gereğidir diye, halka ikram veya devir etmesi söz konusu olamaz.

Çünkü bugün iktidarı elinde bulunduran ve aslında, Avrupa'nın ve Amerika'nın büyük tekellerinin Türkiye ajanları niteliğinde olan kompradorlar, yüzeydeki tartışmaların, bağımsızlık isteğinin ve bunun mücadelesinin, sosyalist fikirleri yaymanın ve fikir özgürlüğü için savaşın, temeldeki insafsız soygunun dışa vuran belirtileri olduğunu anlamaktadırlar.

Burjuvazi, halk uyanır diye fikir özgürlüğüne, uyanır da toprak ister diye toprak reformuna, milli gelirin adalet ve emeğe göre dağıtılması ve herkese insanca hayat şartları sağlanması halinde, işçi sınıfına hakları verildiği takdirde, işçinin sırtından onların kanı pahasına servet sağlamak imkânı kalkar diye, işçi haklarına ve namuslu sendikacılığa karşıdır.

Ama ayni burjuvazi, kendi çıkarlarına dokunmadığı sürece, hele çıkarı varsa başka ülkelerdeki sosyal hareketlere veya sosyalizme direkt karşı çıkmayı aklının ucundan geçirmez.

Demek oluyor ki asıl mücadele yoksul ve ezilen halk yığınlariyle zengin sınıfın çıkarları arasındadır. Ve burjuvazi bu konuda çok hassastır. Gerektiğinde bu uğurda biçimsel demokrasiye dahi karşı çıkmaktan çekinmez.

Bununla beraber bugün kazanılması gereken savaş, demokratik ilkeleri, Anayasayı hâkim kılma savaşıdır. Burjuvazi bu savaşta klâsik burjuva demokrasisinin kuralları ve kuruluşları ile daha kesin çatışmalara girmeğe ve aslında basit bir sahtecilik oyunundan başka bir amaç gütmeyen korkunç çehresiyle ortaya çıkmaya mahkûmdur.

Bundan dolayı, Anayasaya uygun bir düzenin kuruluşu için yapılmakta olan ve yapılacak mücadeleler, iktidar bu yoldan mücadeleyi tam anlamı ile imkânsız hale sokmadığı sürece, mutlaka Anayasa çizgisi içinde olmalı, fakat iktidarın, Anayasa çerçevesini zedeleyici şekle uydurulmuş oyunlarına da seyirci kalınmamalıdır. Zira Türkiye'de ve dünyada meşru hukuk düzenlerinin çerçevesini, iktidarın ve onu kullanan ve ondan yararlananların arzuları değil, anayasalar tâyin eder. Anayasaya karşı çıkan iktidarlar, hangi güçlere yaslanırlarsa yaslansınlar, hangi oyunların gölgesine sığınarak anayasaların dışında kalmaya çalışırlarsa çalışsınlar, sonunda meşrûiyetlerini kaybetmiş iktidarlar olmak hükmünden kurtulamazlar. Siyasî ve sosyal mücadelemiz bu temel stratejiye uygun olarak şartların gerektirdiği taktik esneklikle yürütülebildiği takdirde zafer mutlaka bizim olacaktır.

ALİ FAİK CİHAN

GENÇLİK İÇİN STRATEJİ ve TAKTİK

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Fikir Kulübü Yayınları : 1

2 lira

Ö Z Ü R

Sayın Hürrem Arman'ın, bu sayıda başlıyacağını duyurduğumuz gezi izlenimlerini, teknik nedenlerden ötürü, veremedik; özür dileriz.

sorunlar

polonya plânlamasında reorganizasyon

jozef pajestka
Polonya Plânlama Enstitüsü Müdürü

Polonya'da ilk ademi - merkeziyet tedbirleri ,1956 - 1957 döneminde alınmaya başlanmıştır. Bu dönemden itibaren, yıllık plân tarafından işletmelere verilen direktiflerin sayısı azaldı ve işletmelere çok daha geniş bir işleme özerkliği (çalışma otonomisi) verildi. Aynı zamanda, maddî teşviklerin rolü, bütün personelin işletme faaliyeti sonuçlarıyla daha yakından ilgilenmelerini sağlıyacak biçimde, arttırıldı. Bütün bu değişiklikler olumlu sonuçlar vermiş ve böylece ortaya değerli bir deney konulmuştur. Bu deneyden, özellikle şu bilgileri çıkarabiliriz :

1) Ademi - merkeziyetin iyi şartlar içinde gerçekleşebilmesi için, ekonomik araçların uygun şekilde kullanılmasını bilmek gerekir.

2) Ademi - merkeziyet, ekonomik örgütler arasında, piyasa mekanizması üzerinde ilişkiler kurulması sonucunu verir. Ayrıntılı bir tahlil yapmadan, bu yönde iki büyük çözüm şekli bulunduğunu söyliyelim :

a) Çeşitli işletmelere (ayrı ayrı işletmelere) dayanan ve belirli bir ölçüde piyasa mekanizmasının işlemesine ve rekabete yer veren bir ekonomik yapının kurulması. (Tabii bu durum, devletin üretim ve tüketimi geliştirmek için dolaysız ya da dolaylı müdahalelerine son vermez.)

b) Aralarındaki ilişkiler rekabet ilkelerine göre değil, ihtisaslaşma ve işbirliği üzerine kurulu büyük üretim örgütlerinden (organizasyonlarından) meydana gelen bir ekonomik yapının kurulması. Nedir ki, bu örgütlenme de **"hozrasçot"** (özerkli, yâni otonom ve dengeli yönetim) (*) ve otofinansman gibi bazı ekonomik ilkelere dayanacaktır. Öyleyse bu çözüm şekli de piyasa mekanizmasını kabul eder; ama bu mekanizma, büyük ekonomik örgütlerin sağladığı sıkı bir denetim altında bulunacaktır.

Ulusal ekonominin yönetim sistemindeki düzenleme için, Polonya'da bu ikinci çözüm şekli kabul edilmiştir. Bunun sonucu olarak, 1958 yılında, sanayideki merkezî örgütlerin, yönetim özerkliğiyle donatılmış yeni tip örgütler haline getirilmeleri için reorganizasyonları kararlaştırılmıştır. Böylece reorganize edilen birlikler, esas olarak, birbirine benzer faaliyette bulunan işletmeleri biraraya getiriyordu. Ama birliklerin çoğu, ayrıca dikey yönde kendilerine bağlı bulunan işletmeleri de kapsıyordu.

Bununla birlikte, tasarlanan reorganizasyon, özellikle büyük ekonomik örgütlerin karakterleri ve faaliyet ilkelerindeki dönüşüm, tamamen gerçekleştirilememiştir. Bunun başlıca nedeni, birliklerin işleme kurallarını belirlemeye, faaliyetlerini yeni kriterlere göre değerlendirmeğe, işletmelerle olan ilişkilerini tâyin etmeğe yönelen bütnü malî ve ekonomik araçların henüz yürürlüğe konmamış olmasıdır.

sosyalist plânlamadaki ve pajestka'nın yazısı

Sosyalist plânlama, Bettelheim'ın çok güzel belirttiği gibi, toplumsal gelişmenin özelliklerini ve nesnel ekonomik kanunları hesaba katarak, bir ülkenin emekçileri tarafından, bir yandan belirli bir dönem içinde üretim ve tüketim alanlarında varılacak hedefleri, bir yandan da bu hedeflerin içinde gerçekleşeceği en uygun şartların sağlanmasını gözeten ortaklaşa bir eylemdir. Temel ekonomik kararların emekçilere dayanmasını gerektirir. Sosyalist ülkelerin ekonomik yönetiminde zaman zaman görülen değişiklikleri, sosyalist plânlamanın bu temel niteliğini gözönünde tutarak değerlendirmek, bu değişikliklerin gerçek özünü kavrıyabilmek için zorunludur. Özellikle 1956 yılından sonra, sosyalist ülkelerin ekonomik yönetiminde, "toplumsal girişkenliği" (sosyal inisiyatifi) artırma hedefine yönelen çeşitli deneyler görülmektedir. Hedef, sosyalizmin özüne uygundur. Ama bu hedefe yönelen çeşitli deneyler arasında bazı temelli farklılıklar da ortaya çıkmaktadır.

Sovyet plânlama modeli, 1956 yılına kadar, bütün sosyalist ülkelerde hemen hemen aynen örnek alınmıştı. Bu tarihten sonra, "toplumsal girişkenliği arttırmak" gerekçesiyle, sovyet modeline karşı hemen bütün sosyalist ülkelerde ortaklaşa bir tepki doğdu. Hem de, özellikle bu dönemde, sovyet ekonomik yönteminde de aynı hedefi gözeten çabalar daha bir güç kazanmış olduğu halde... Sosyalist ülkelerdeki bu ortaklaşa tepkiden, aynı noktadan hareket eden, ama farklı görünüşlere bürünen deneyler doğdu. Herhalde, bu tepkinin de, ortaya çıkan farklılıkların da asıl nedenini, geniş ölçüde bu ülkelerin özel şartlarında aramak daha uygun olur. Bu deneylerden birini, Çin Plânlaması teşkil ediyor. Buna karşılık, özellikle Polonya ve Çekoslovakya gibi sanayileşmiş doğu Avrupa sosyalist ülkelerindeki deneyler, örneğin bir "sosyalist piyasa"nın ağırlık ve önemini arttırıcı yönde gelişmekte, bu bakıma Çin deneyinden hayli farklı bir görünüş kazanmaktadır. "Piyasa kapitalizm demektir, plân da sosyalizm.." tarzındaki eski tez, yeni deneyler kar-

yeni gelişmeler üzerine

şısında aşılmış bulunuyor. Bugün artık "sosyalist piyasa" sözü, yadırganan bir söz değildir.

Sosyalist plânlama deneyleri arasındaki farklılıkların asıl nedenini, ülkelerin özel şartlarında aramanın uygun olacağını söylemiştim. Şüphesiz, araya başka nedenler de karışmış olabilir. Her farklılık, mutlaka farklı şartların zorunlu bir sonucu olmayabilir. Herhalde, sapla samanı karıştırmamak gerekir. Çeşitli deneyler üzerine gerçeğe yakın bir fikir sahibi olmanın bu ayırdetme işinde bir yararı dokunabilir.

Çin deneyi üzerine, Charles Bettelheim ve Jacques Charrière'den çevirdiğim kitap, "Çinde Sosyalizmin Kuruluşu", esaslı bir fikir verebilir.

Doğu Avrupa ülkelerindeki deneyler üzerine bir fikir sahibi olmak, hele şu son zamanlardaki gelişmeler karşısında, ayrı bir önem kazanmış bulunuyor.

Polonya'daki deney üzerine toplu bir bilgi veren Polonya Plânlama Enstitüsü Müdürü Jozef Pajestka'nın, Fransa'da, 1966 Ocağında yayınlanan "Plânlamada Reorganizasyon" başlıklı yazısını aynı yıl içinde çevirmiş ve o zamanlar Samsun'da çıkmakta olan Çaltı gazetesinde yayınlamıştım. Yerel bir gazetede ve küçük parçalar halinde yayınlanan bu yazının, forum'da daha toplu bir şekilde bir ikinci defa yayınlanması, yararsız bir iş olmaz kanısındayım.

Şüphesiz, bu deneylerden hiç biri ideal bir örnek olarak düşünülemez. Çünkü bu alanda ideal bir örnek yoktur. Bu sebeple, herhangi bir sosyalist ülkede yapılan şeylerin, örneğin Sovyetler Birliği'nde yapılan şeylere benzememesi mutlaka sosyalizmden bir sapma anlamına gelmez. Buna karşılık, Sovyetler Birliği'nde yapılmış şeylerin tekrarlanması da, mutlaka bir hata olarak değerlendirilmemelidir. Aslında, bütün çözüm şekilleri geçicidir. Bu çözüm şekillerinin gerçek değerlerine gelince, onu, Pajestka'nın da belirttiği gibi, yakın bir gelecekte verecekleri pratik sonuçlar gösterecektir.

kenan somer

Bu sanayi örgütlerinin (birliklerin) faaliyetini daha esaslı bir şekilde reorganize etmeği sağlıyan bütün bir tedbirler serisi, şimdi alınmış bulunuyor. Ama daha çözüm bekliyen bazı sorunların kalmış olması ve özellikle elde bulunan pratik deneyin henüz yetersiz bulunması nedeniyle, yeni sistemin eksiksiz bir tablosunu çizmek için vakit erkendir. Nedir ki, daha şimdiden, başgösteren değişikliklerin genel yönünü belirleyen bazı gözlemlerden söz edilebilir.

I.

Bizim ekonomik ve toplumsal sistemimiz, plânlamaya dayanıyor. Ama bir ulusal plânlama ilkesi, çeşitli uygulama biçimlerine yer verebilir. Kabul edilecek değerlendirme kriterleri, çeşitli ekonomik birimler ve ekonomik aygıtın (appareil) organlarıyla devlet arasındaki ilişkiler, çeşitli düzenleme çalışmalarının konusu olabilir. Bütün sosyalist ülkelerin deneyi bu sonucu vermiştir ve gelecek yıllar bunu yeniden doğrulayacak kanıtlar getirecektir.

Bizim kaygımız, ulusal plânlama ilkesinin en iyi uygulama biçimini bulmaktır. Kendi öz deneylerimizle anlamış bulunuyoruz ki, plânlama, çeşitli ekonomik birim ve örgütlerin girişkenliği (inisyatifi) üzerinde, gittikçe artan bir ölçüde durmağa yönelmelidir. Bunun için hem ekonomik, hem de toplumsal nitelikte nedenler var. Toplumsal girişkenlik ve eyleme, sadece "plânı gerçekleştirmeği sağlıyacak araç ve yöntemleri" bulmak için başvurulmaz. Plânlama her ne kadar toplumsal ve ekonomik süreçlerin temel örgütlenme yöntemini teşkil ediyorsa da, bizzat plânın hazırlanması, ekonomik görevlerin belirlenmesi için toplumsal girişkenliğe başvurulmasını gerektirir.

Plânlamanın reorganizasyonundaki bellibaşlı karakteristiklerden biri, bütün plânlama çalışmalarında, geniş sanayi kombinalarını ve hattâ bazı bütün bir üretim kolunu bir araya toplamış olan "sanayi birlikleri"nin oynamaları gereken büyük roldür. Sanayi birlikleri, toplum ihtiyaçlarının karşılanması, ihracat hacminin arttırılması, kendilerine bağlı bulunan sanayi işletmelerinde gerçekleştirilecek teknik ve ekonomik gelişmeler, v.s. gibi sorunlar üzerindeki görüşlerini ne kadar bağımsız bir biçimde ifade ederlerse, bu çalışmaya katılmaları o kadar yararlı olacaktır.

Demek ki, mesele, plânlama konusunda sınaî işletmelere daha çok ağırlık ve daha çok girişkenlik verilmesindedir. Bu yeni yönelim, bu konuda genel nitelikte bazı düşüncelerin açıklanmasını gerektiriyor.

Şunu söylemekten çekinmemeliyiz ki, plânların hazırlanması sırasında, ulusal ekonominin görüşünü bir bütün olarak temsil eden merkezî örgütlerin karşısında, çeşitli sanayi örgütlerinin görüş ve çıkarlarını savunmak, onların gelişme perspektiflerini kayırmak, yâni onları temsil etmek, sanayi birliklerine ait bir iştir.

Sosyalist ekonomi teorik bir şema değildir. Sosyalist ekonomi yaşıyan bir organizmadır; çeşitli güçleri, çeşitli eğilimleri, çeşitli görüş ve çıkarları canlandırır. Bu çeşitli güç, eğilim, görüş ve çıkarlar, aslında somut toplumsal ve ekonomik ilişkileri, gerçek toplumsal süreçleri yansıtırlar. Plânlama ve ulusal ekonominin yönetimi bu olayları baskı altına alıp boğmamalı, tersine, ortaya çıkararak onları uzlaştırmağa çalışmalıdır.

Deney göstermiştir ki, eğer merkezin görüşü tek başına egemen olur ve idarî yöntemlerin de yardımıyla, hattâ parçasal (kısmî) nitelikte olanlar da dahil, bütün kararlar kayıtsız şartsız bu görüşe uygun olarak alınırsa, bu durum çoğunlukla olumsuz sonuçlar verir. Toplumun gerçek eğilimleri baskı altına alınmış, toplumsal eylem ve girişkenlik önlenmiş, ekonomik bakımdan sorumluluk duygusunun gelişmesi engellenmiş olur.

Plânlama konusunda toplumsal girişkenliğin kendini özgürce gösterebilmesi için, çeşitli ekonomik ve toplumsal eğilimlere belirli bir özerklik verilmesi zorunludur.

Tabii bu "özerklik"in tam bir bağımsızlığa varması söz konusu değil. Böylesine bir anlayış gerçekçilikten yoksundur. Bu özerklik, sağlam ve yaratıcı bir girişkenliğin, topluma karşı sorumluluk duygusunun doğup gelişmesini sağlamalıdır. Böyle bir özerklik, çeşitli eğilim ve girişkenliklerin, bütün toplumun çıkarlarına bağlı olması zorunluluğuna asla karşıt değildir.

Plânlama konusunda sanayi birliklerinin haklarının arttırılması, aslında şu ya da bu üretim kombinası çerçevesinde zaten varolan nisbî "özerkliğe", kendini dışarıya karşı da gösterebilme olanaklarının verilmesi zorunluluğuna uygun düşmektedir. Burada, işin içyüzünü iyice aydınlatmak gerekiyor. Ulusal plânlama konusunda birliklerin rolünü arttırmak, onlara yönetim aygıtının öbür unsurlarından daha önemli bir rol ve daha geniş haklar verilmesi anlamına gelmez. Eğer tasarlanan değişiklikler bunu gözetseydi, o zaman sadece idarî bir reorganizasyon, yetkilerin yönetim ay-

gıtının çeşitli unsurları arasında bir yeniden - dağıtımı söz konusu olurdu. Şimdiye kadar, bu türlü bir çok reorganizasyon yapılmıştır. Bunların yararını yadsımadan şunu da kabul etmek gerekir ki, ekonominin işleyişinde esaslı değişiklikler yapılabilmesi için, bu türlü bir reorganizasyon yeterli değildir.

Birliklerin, plânlama sürecine, üretim topluluklarının, yâni birlikler çerçevesinde toplanan çeşitli işletme ve örgütlerin temsilcileri olarak katılmaları gerekir. Bu, pratikte o kadar kolay bir iş değildir. "Birliklerin işletmeleri temsil etmeleri gerektir"; bunu söylemek yetmez; ayrıca, gerçekte bu ekonomik örgütlerin içindeki ekonomik ve toplumsal ilişkilerin de buna göre kurulmuş olması gerekir. Meselenin düğüm noktası buradadır.

Üzerinde durulmak istenen şey, yapılmakta olan reorganizasyon bakımından, işletmelerin teşkil ettiği toplumsal örgütlenmenin temel birimleriyle, birliğin merkez aygıtı arasındaki ilişkilerin taşıdığı önemdir. Ve burada, asıl insanlar arasındaki somut ilişkiler sorunu söz konusu olmaktadır. Bu ilişkiler, belirli ekonomik çözüm şekillerine göre kurulurlar. **Her "ekonomik model", aynı zamanda bir "toplumsal ilişkiler modeli"dir; çeşitli insan toplulukları arasında kurulan ilişkilere özel bir karakter verir.** Toplumsal girişkenliğin ortaya çıkması, sorumluluk duygusunun gelişmesi ve işin sonunda ekonomik etkililik, geniş ölçüde bu ilişkilere bağlıdır.

Birliklerin karakteri ve faaliyet ilkelerindeki değişikliklerin, işletmelerle büyük sanayi örgütleri (birlikler) aygıtı arasındaki ilişkiler sistemi üzerinde derin yankıları olacaktır.

Daha önce, birlikler, işletmeler için, merkezî idarenin temsilcisi gibi bir şeydi. İdarî plândaki durumları, kadrolarının statüsü, faaliyet ilkeleri ve çalışma yöntemleri, birlikleri merkez aygıtına yaklaştırıyordu. Doğrudan doğruya merkez aygıtına bağlı ve işletmelerden "ayrılmış" bir durumdaydılar. Bundan ötürü, işletmelerle merkezî idare arasında çıkabilecek anlaşmazlıklar, kendilerini işletmelerle birlikler arasında çıkmış anlaşmazlıklar gibi gösteriyorlardı.

Birliklerin çalışma ilkelerindeki reform sistematik bir biçimde uygulandığı ölçüde, bu ilişkiler sistemi değişecektir, ve bunun için çalışılmaktadır. Bu reform, özellikle, birlikleri işletmelere bağlamak için, onları merkezî idareden "ayırmak" sonucunu verecektir. Bundan, şu çok önemli sonuç çıkar: Artık birliklerin ve işletmelerin faaliyeti, aynı nitelikteki kriterler aracıyla değerlendirilebilecektir. Özellikle "**hozrasçot**" (malî özerklik) ilkesi, birliğin bütünü tarafından elde edilen ekonomik sonuçlarla bütün personelin doğrudan doğruya ilgilenmesi biçiminde, birliklerin faaliyetine tamamen uygulanabilecektir. Böyle bir reorganizasyon, birliklerle işletmelerin iç ilişkileri üzerinde etkili olacaktır; böylece, birliklerin, bir araya topladıkları çeşitli sanayi kompleksleri ve işletmelerin görüş ve eğilimlerini gerçekten temsil ederek, plânlama çalışmalarında son derecede aktif bir rol oynıyacakları tahmin edilebilir.

Birliklerin içinde bu şekilde kurulmuş olan yeni ilişkiler sistemi, ayrıca, plânlama konusunda çeşitli işletmelerin girişkenliğinden daha iyi yararlanılmasını sağlıyacaktır. İşletmeler, gerçekte üretim ihtiyaçları üzerine, aynı koldaki öbür birimlerin teknik ve ekonomik faaliyeti üzerine, bütün bu koldaki ekonomik durum üzerine genel bir bilgiye sahip olacaklardır. Birliklerin görevi de, başlıca, piyasa ihtiyaçlarını incelemek ve ilgili bulundukları faaliyet kolu ölçüsünde ekonomik bir programlama yapmak olacaktır. Böyle bir görev, ancak, bütün bir ekonomik sistemi, bütün bir üretim kolunu kapsayan örgütler tarafından iyi bir biçimde yürütülebilir. Tekbaşına kalmış (tecrit edilmiş) işletmeler, böyle bir görev için tamamen yetersizdir. Ama bu şekilde birlik ölçüsünde yapılacak incelemeler, işletmelerin kendi öz plânlarını daha doğru bir biçimde yapmalarını ve bu alanda kendi girişkenliklerini göstermelerini mümkün kılarak, işletmeler çıkarına büyük bir yarar sağlıyacaktır.

(*) **Hozrasçot, yerine göre, otonom ve dengeli yönetim, malî özerklik, ya da ekonomik hesap anlamına gelen rusça bir terimdir. Ç.**

(Sonu gelecek sayıda)

vietnam ve kongo'daki ücretli askerler IV

murat devrim

Belçikalılar memnun değillerdi. İş hayatının ve meslek topluluğunun belkemiği oldukları halde asıl etkili olanlar, kesenin ağzını ellerinde tutanlardı. Bir iş yapmak için veya bir şikâyetleri olduğu zaman mutlaka bir Amerikalıyı görmek zorundaydılar. Üstelik, bütün kârın aktığı Union Miniere'in yeniden Belçika karteline verilmesi teklifini Mobutu reddetmişti. Amerikan hükümeti ile CIA'nın, dış ülkelerdeki Amerikan şirketlerinin millîleştirilmesinin baş düşmanı olduğunu bilen Belçikalılar, Kongo'daki harekâtımızın kendilerini bu ülkeden atarak yerine Amerikan şirketlerinin geçirilmesi amacını güttüğüne inanıyorlardı. Amerikalı işadamlarının Kinshasa'da yaptıkları bir konferans, bu teoriyi iyice kuvvetlendirmiştir.

Belçikalılar, fazla güvenmemekle beraber, Çombe'yi, Union Miniere'i yeniden ele geçirmenin tek çaresi diye görüyorlar ve bu düşünceyi Angola'daki Portekizli dostları da paylaşıyordu. Bugünkü haliyle ülkenin ekonomik durumu öylesine bozuk ki, Belçikalılar iflâsla yüzyüzeler ve, ucuz siyah uşaklarını terketmek pahasına da olsa, memleketten ayrılmayı düşünüyorlar. CIA, durumu iyice dayanılmaz hale getirmektedir. Ajanları ile yardımcıları, her an her yerde dinliyor, gözetliyor, manevra çeviriyor, plân kuruyor ve fesat tohumları ekiyor. Kim CIA'ya ajanlık ediyor, kim etmiyor, belli değil; herkes birbirinden şüphe ediyor.

Ücretli askerleri, hileli yollardan CIA yönetmektedir. Mobutu, askerlerin ücretini Amerikan parası ile ödüyor ve parayı veren, Mobutu'yu kontrolü altına almış oluyor. Paradan başka -para olmasa ücretsiz asker de olmaz-, CIA, gelişmemiş bir ülke için büyük önem taşıyan hava ulaştırmasına da sahip olarak kontrolü elinde bulunduruyor. CIA'nın daima, ücretli askerlerden kurtulmak istermiş gibi bir hali var. Belçikalılara karşı Amerikan işadamları ile ortaklaşa kurduğu komplo olmasa, CIA'nın ücretli askerleri hemen başından atacağı muhakkak.

Şurasının iyice bilinmesini isterim ki, Komando 5'deki arkadaşlarım, Çombe'yi Mobutu'ya tercih ediyorlardı. Bu tercih, ideolojik nedenlere falan dayanmıyordu. Çombe'yi tanıyanlar ondan pek hoşlanıyorlardı; tam oturulup kafa çekilecek, sohbet edilecek adamdı. Mobutu ise sinirli, neredeyse delinin biriydi. Etrafı muhafızla çevriliydi. Ne yazık ki, en son kontratın imzalandığında, Çombe'nin geleceği olsun, para kaynakları olsun kuşkulu görünüyordu. Güney Afrikalılar ile Belçikalılar arasında ücretli askerlerin çoğu Belçikalı çiftlik sahiplerini ve Kongo'ya yerleşmiş işadamlarını seviyorlardı. Bu sevgi belki de iki nedenden ileri geliyordu: CIA'nın plânları ile dalaverelerine karşı güvensizlik; tıpkı Belçikalı kolonlar gibi, Kongolu siyahları onların da küçük görmesi... Ara sıra, Komando 5 ile 6'nın âsilerin bulundukları bölgeye varınca tamamen veya kısmen "karşı tarafa geçivermesini" öneren fısıldaşmalar eksik değildi.

Ücretli askerlere daima, "ehveni şer" gözüyle bakılıyordu. Beyazlara ait malların korunması için teşkil olunan bu birlikler, sonradan, kendi ordularına güvenmiyen Çombe tarafından resmî bir kimlik kazanmıştı. Bu orduları harekete getiren bir amaç mevcut olmadığı gibi, askerlerin maaşları da pek azdı ve aralarında bitip tükenmez kan dâvaları vardı. Disiplinden ise eser yoktu. Bunların harekete geçmesi için genellikle şu üç unsurun

biraraya gelmesi gerekiyordu: esrarla ve yağma hayaliyle kafalarının dönmüş olması, mutlaka yağma fırsatının bulunması, rahatlıkla ırza geçme, talan ve yakıp yıkma işlemlerini yürütebilmeleri için karşı tarafın direnmesinin kırılması gereği... İşte o zaman beyaz adama olan nefretleri ortaya çıkıyordu.

Tipik bir harekâtta ücretli askerler, önlerine gelen her şeyi öldüren öncüler veya şok birlikleri olarak kullanılıyordu. Ancak bir bankayı yağma etmek için duraklıyorlar ve işleri biter bitmez derhal hareket ediyorlardı. İşgal edilen yeri elde tutmak Kongolu birliklerin göreviydi. Yağma ve öldürme işini Kongolular tamamlıyorlardı. Ücretli askerler döner dönmez, talandan, ırza geçmeden yorgun düşen yerli birlikleri de kovalıyorlardı. Çombe için çalışan paralı askerler sadece hükümete ait bankaları yağma ediyorlardı. Mobutu ile kontratı olanlar ise yalnız Union Miniere'in kontrol ettiği bankalar ile özel bankaları soyuyorlardı.

Kim galip gelirse gelsin, siyahların bundan yararlanacağı çok şüphelidir. Hükümetin rengi değişse bile beyaz adam hâlâ üstündür. Yerliler beyazlardan nefret ederler ve korkarlar ama, tıpkı geçmişte olduğu gibi, onların önünde eğilirler. Siyahlar hâlâ beyazların uşağıdırlar. Ücretli bir askere bile en az bir siyah uşak verilir. Bazı komandoların dört-beş uşağı olur. Kongolu yerliler iyi işçidirler, hele hizmetçilikleri Vietnamlılardan da üstündür. Haftada 3 dolar kazanırlar ki, bu miktar, çiftlik amelelerinin kazandığından fazladır. Ücretli askerler Kongo'dan çıkıp gitseler bile, yerliler sadece beyaz efendilerini değiştirmiş olacaklar ve askerlerin yerini dolduracak CIA ajanları ile Amerikalı "uzmanlar"a hizmet edeceklerdir. Bunun örneği, Vietnam ile Tayland'da uygulandı bile.

Benim için bütün bunlar ânide bitti. CIA, Albay Peters'in yardımı ile izimi bulmuştu. Askerden kaçmakla suçlanmasam bile beni gene de yakalıyacaklarını sonradan anladım. Ücretli asker tutmak ve bunları kullanmak her zamanki işi olmakla beraber, CIA, Kongo'da Amerikan vatandaşlarının ücretli askerlik yapmasını istemiyordu. Amerikan İstihbarat Teşkilâtı, tıpkı Domuzlar Körfezi çıkartmasında yaptığı gibi, eğitim ve yönetim işlerinde kullanılmak üzere Amerikalı ücretli askerleri doğrudandoğruya kendi komutası altında çalıştırmak istiyordu. Sonra, İngiliz veya Rodezyalı bir ücretli asker ölse buna kimse aldırmıyordu ama, Amerikalı bir ücretli asker ölse veya tutsak olsa, CIA güç duruma düşüyordu. CIA, daima başka milletleri ücretli asker olarak kullanmayı tercih ediyordu.

Çalışmam gerekiyor ve başkasının kamyonunda şoförlük etmeye niyetim de yok. Benim kabiliyetimde insanlara dünyanın her yerinde ihtiyaç olduğunu biliyorum ama, her türlü kiralanmalar CIA'nın tekelinde ve bu sebeple de başkaları doğru dürüst bir ücret teklif edecek durumda değiller. CIA'nın kara listesinde olduğum için Amerika'da kaldıkça öteki işverenlerle temasım güçleşiyor. Lâtin Amerika'da benim hizmetimden yararlanabilecekler ise beceriksiz yabancı idealistleri kullanmaya çalışıyorlar. Böyle olunca da Lâtin Amerika'da bize ekmek kalmıyor. Stroessner'in, Rojas'ın, Samoza'nın "Sam Amca" ile sıkı-fıkı olması hiç de iyi değil, yoksa onlar iyi para verirlerdi. Kongo'ya geri gitmek isterdim ama, bırakacaklarını hiç sanmam. Çok fena! Çünkü, Mobutu'ya karşı olan delikanlılar bugünlerde bavullarını hazırladılar bile...

tütün sömürüsü III

mustafa sokollu

BANKALARIN TEFECİLİK KONUSUNDA ÇALIŞMALARI

Özel bankalarda bir başka biçimde faizcilik yapılmaktadır. Bu bankalar, normal faiz oranını, türlü oyunlarla, en az yüzde 21'e çıkarmaktadırlar. Bu ise, tüccar aracılığıyla ekiciye yansımaktadır.

Bankaların faizi artırma ve gizlemede uyguladıkları yollar özetle şunlardır:

Faiz hesaplarında bilerek yanlışlıklar yapmak,

Kredi alan kişiden haksız komisyon ve ücret almak. Örneğin, kredi alan müşteriye, onun isteğinin üzerinde kredi vermek ve fazla kısmı bankaya mevduat olarak yatırması için müşteriyi zorlamak... Bu mevduat vadesiz ve düşük faizlidir!

EKİCİNİN EKONOMİK DURUMU

Ekicinin ekonomik durumunda maliyetler çok önemlidir. Resmî kurumlar, maliyet hesaplarına ekicinin ve ailesinin öz emeğini ve öz toprak payını katmamaktadırlar. Oysa maliyet hesaplarına bunları sokmak zorunludur. Çünkü ekicinin maliyetlerini, para durumunu etkilemektedir.

Maliyetleri artırıcı etkisi yüzünden maliyet hesaplarında emeğin payı yüksektir. Emek hesaplarını yaparken, ekiciye ailesinin kaç kişi olduğunu ve kaçının tütüncülükte çalıştığını sorduk. Bize verilen sayılar üzerinden maliyet hesabına gittik. Çalışıyor gösterilen kişilerin tümünün çalışmadığını gördük. Bu nedenle, maliyet hesaplarının az yüksek olması doğaldır. Maliyetler, dönüm başına, kırda düşük, tabanda yüksektir. Kilo başına maliyet ise, genel olarak, 10 TL. 'nın üzerindedir. Örneğin, dönüm başına maliyet ortalaması 10.88, kilo başına maliyet ortalaması 13.72 'dir.

Tarım Bakanlığının yaptığı hesaplara göre ise Manisa bölgesinde 1 dekar toprağın maliyeti 6.77 TL. dır. Bu bölge halkı, tütünden başka, hayvancılıktan, pamukculuktan, tahıl ekmekten, ırgatlıktan gelir elde etmektedir. Fakat bu konuda kesin bir gelir söylemedikleri için, bir hesaplamaya gitmek olanaksızdır.

Pamuk ekimi, taban ve kır - taban yerlerde görülmektedir. Tahıl ekimi ise kır bölgelerde çoktur. Yalnız bu ekim, ticari amaçlarla değil, beslenme amacıyla yapılmaktadır. Böylelikle, maddi olmayan bir gelir elde edilmektedir. Dağ köylerinde tütüncüler, ektikleri buğdayın yetersiz olduğunu, dışardan un almak zorunda kaldıklarını söylemektedirler. Hayvancılığa gelince, bu da çoğunlukla kır—taban bölgede yapılmaktadır. Kır bölgelerde yapılan hayvancılık, bu bölgelerin orman bölgesi olarak kabul edilmesi sonucu, ölmektedir. Çoğunlukla küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Dağ köylerinde tütüncülük yapan halkın bir kısmı, yazın ovaya inerek, ırgatlık yapmaktadır. Özellikle dağ köylerindeki gelir yetersizliği köylerin toplu halde köyden kente göçmesine sebep olmaktadır. Bu göçlerin de gelecekte kentleşme bakımından olumsuz sonuçlar doğuracağı söylenebilir.

Ekiciler, ekonomik duruma tepkide, ikiye ayrılmaktadırlar: 1) Memnun olanlar : 133 kişiden 4 ü memnun olduğunu söyledi. Geri kalanlar, durumdan şikâyetçiler, fakat düzelmesini bekliyorlar. 2) Tütüncülüğü bırakanlar : yüzde 12'si tütüncülüğü bırakmak istemektedir, tamamen ümidi kesmiştir.

SOSYAL DURUMLARI

Kaç yıldır tütüncülükle uğraştıklarını sorduğumuz zaman, ilginç bir durum ortaya çıktı. Taban bölgesinde tütüncülükle uğraşanların yıl ortalaması 26 yıl iken, kır bölgelerde çalışanlarınki 5.7 yıla kadar düşmektedir. Fiyat artışlarıyla karşılaştırıldığı zaman, ilk fiyat oynamaları ile 1952 'lerde tütüncülüğün bu bölgelerde yayıldığı görülmektedir. Fiyatlardaki sıçramalar, bu bölgelerdeki tütün ekimini yaygın hale getirmiştir.

Köy—kent ilişkilerine gelince; ova köylerinin Manisa ile ilişkileri sıklaşmıştır. Ulaşım araçları boldur, haberleş-

me kolaydır, köylünün bekleyişi (1) artmıştır, az—çok kentsel bir yaşam biçimi aramağa başlamıştır. Dağ köylerinin ise, kentle ilişkisi sık değildir. Haftada bir Manisa'ya iniyorlar. Ulaşım güçlükleri var, taşıt araçları yetersiz, haberleşme olanakları çok az, posta haftada bir geliyor, pek az kimsede radyo var.

Buraları, dil bakımından da ilginç. Ova köylerinde bugünkü türkçe, dağ köylerinde ise bozulmamış arı türkçe konuşulmakta, Türk Dil Kurumu'nun kullandığı sözcükler kullanılmaktadır.

Öğrenim durumu : Ova köyleri daha iyi durumda. Çocukların çoğu ilkokulda okuyor. Okulun köye girme tarihi oldukça eski. Orta ve yüksek öğrenim yapan öğrenciler var. Oysa dağ köylerine okulun girmesi yenidir. Yine de, okuyan öğrenci sayısı okumayanların sayısından yüksek. Genel okutamama nedeni, parasızlıktır.

Köylüler, kooperatifi ve kooperatifleşmeyi tam bir kurtarıcı olarak görmektedirler. Girmek istemelerinin başlıca nedenleri de, daha bol kredi almak olanağının doğması ve ürünlerinin daha iyi değerlendirileceğini sanmalarıdır. Ekicilerin devletten bekledikleri bir sıraya konulacak olursa, üzerinde en çok durdukları şeyin randıman (2) olduğu söylenebilir. Mallarının değerini bileceklerini ve ona göre davranacaklarını, ezilmekten kurtulacaklarını ileri sürmektedirler. Bundan başka, yeni tütün yasasının çıkmasını, ekimin sınırlanmasını, fiyatların artmasını ve ekspertiz (3) işlerinin yeniden düzenlenmesini, eksperlerin bölgelendirilmesini istemektedirler.

TÜCCAR

"Her türlü hilelere, daha doğrusu, müstahsil ve müstehlik arasında mutavassıt rolünü oynıyan tüccara karşı gelmek için istihsal edilen tütün miktarını doğrudan doğruya istihsal mahallinde kontrol etmek lâzımdır (4)." Bu sözler, Tanzimat devrinde yayınlanan bir rapordan alınmıştır. Tüccarla ilgili araştırmada İzmir'deki tütün tüccarını örnek olarak aldık. İzmir'de tütün ticaretiyle uğraşan 116 firma var (5). Fakat topladığımız bilgiye göre değerlendirdiğimiz zaman, gerçekten çalışan tüccar sayısı azalmaktadır.

İzmir tütün tüccarı. Toplam : 116. Yabancı 14, yapımcı 67, komisyoncu 13, iflâs 11, bırakan 4, bilinmeyen 4, ölüm 3. Bu 116 tüccarın 40 tanesi ise değişik adlar altında çalışan, birkaç tane firması olan kişilerdir.

Birkaç firması olanlar. Toplam 40. Yapımcı 26, komisyoncu 5, yerli ve yabancı 4, iflâs 4, bırakan 1.

Bu tacirlerin işyerlerinin adları değişik, fakat çalıştıkları işyeri, telefon numaraları, posta kutuları, telgraf adresleri aynıdır. Örneğin E. Ö.'nün bir kendi adına şirketi, bir yabancılarla işbirliği ettiği şirketi, bir de bir kollektif şirketi vardır. Böylelikle, gerçek tüccar sayısı yarıya inmektedir.

Türleri :

1 — Yerli büyükler : Ekiciden alış yapan, yapımevleri bulunan, ihracat olanaklarına sahip olanlar.

2 — Yerli aracılar : a) Yerli küçükler : yapımevleri yok, kira ile tutarlar, ekiciden ender olarak alırlar, büyüklere veya Türkiye'de çalışan yabancılara satarlar. b) Yerli komisyoncular : Komisyonculuk yaparlar. Aracılık ettikleri tütünün kilosundan belli bir komisyon alırlar. Bu komisyon en az yüzde 5'dir.

3 — Yabancılar : Dışardaki büyük şirketlerin kollarıdırlar. Bazılarının yapımevleri ve hepsinin de kendi, eksperleri var. Ekiciyle doğrudan ilişki kuruyorlar, vregi ödemiyorlar.

4 — Maşalar: Yabancı şirketlerin pre—finansman yoluyla kurdukları şirketlerdir.

---

(1) Bekleyiş : Bir toplumun başka bir toplumun tüketim alışkanlıklarını benimsemesi ve o toplum gibi olmak istemesidir.

(2) Randıman : Tütünün kalitesidir. Tütün 100, 90, 85 vb. gibi randımanlara ayrılır ve buna göre fiyat biçilir.

(3) Ekspertiz : Tütünün kalitesinin saptanması işidir.

(4) Kaynak : Türk Ziraat Tarihine Bir Bakış, S. 161

(5) Ege Tütüncüler Derneği 1967 Muhtırası, S. 59.

(Devam ediyor)

(Forum: 54)

asıl amerika (*)

michael harrington'dan sevim armağan

Herkesin tanıdığını sandığı bir Amerika vardır. Söylevlerde övülen,dergi ve televizyonlarda reklâm edilen bir Amerika.. Yeryüzünde en yüksek yaşama düzeyinin bu ülkede olduğu söylenir.

Bu ülkenin, 1950 yıllarında bazı dertleri vardı. Fakat bu dertler, üretim fazlalığının sonuçlarıydı. "Bolluk Toplumu" adlı başarılı kitabın adının yanlış anlaşılması sonucunda ise, Amerika'ya bu ad takılıvermişti. Kitapta, Madison Bulvarı ve otomobil kuyrukları üzerinde düşüncelere dalınıyor, sayfiyelerde meydana gelen ruh hastalıkları tartışılıyordu. Ve, Birleşik Devletler'in artık, asıl ekonomik sorunlarını çözmüş olduğu öne sürülüyordu. Bu anlayışa göre ülkenin sorunları artık, yiyecek, barınmak gi-

bi temel insani ihtiyaçlarla ilgili değildi. Şimdi bütün mesele, lüks içinde doğru dürüst yaşamağı öğrenmeye dayanıyordu.

Bu tartışmalar sürüp giderken, bir başka Amerika'nın, asıl Amerika'nın varlığı da meydandaydı. Bu Amerika'da 40—50 milyon Amerikan yurttaşı yaşamaktaydı. Bunlar yoksul halktı —hâlâ da yoksulluktan kurtulamamışlardır—. Ancak bu asıl Amerika, milyonlarının açlıktan ölmemek için açlığa sarıldıkları yoksul ülkelerle aynı ölçüde sefalet içinde değildir. Amerika, bu gibi aşırılıkları yenebilmiştir. Fakat bu durum, on milyonlarca Amerikalının şu anda beden ve ruhça hasta, insanlık ölçülerinin altında bir yaşantı sürdürdüğü gerçeğini değiştirmemektedir. Bu insanlar, açlıktan ölmeseler bile açtırlar. Hatta bazan şişman oldukları halde açtırlar; çünkü, beslemeyen, fakat şişmanlatan ucuz gıdalarla yetinmektedirler. Bu insanlar, yeterli barınak, eğitim ve sağlık olanaklarından da yoksundurlar.

Amerikan Hükümeti, kötü hayat şartlarının yoksulların bünyesinde yaptığı etkileri belgeler halinde toplamıştır. Bütün kitap boyunca bu bilgiler verilecektir. Önemli bir gerçek daha vardır : Bu yoksulluk düzeni, insan ruhu üzerinde de yıkıcı etkilerde bulunmaktadır. Amerikalı yoksul, karamsardır ve yenilgiyi kabul etmiştir. Zenginlerin sayfiye yerlerinde rastlanandan çok daha fazla sayıda ruh hastası bu insanlar arasında bulunmaktadır.

Bu kitap, bu insanların yaşadığı dünyanın bir tanımıdır, asıl Amerika'yı anlatmaktadır. Burada basit işçiler, göçebe toprak işçileri, yaşlılar, azınlıklar ve Amerika'nın yeraltı dünyasında yaşayan bütün öteki insanlar anlatılmaktadır.

M. H.

Bazı arkadaşlarım, New—York'taki Warren Sokak 80 numaradan "Esir Pazarı" diye sözederler.

Manhattan'da büyük bir yapıdır bu. Koridorlarında, bir mahkemenin tozlu ve gürültülü havası vardır. Koridorların iki yanına iş bulma büroları sıralanmıştır. Bu bürolardan bazılarında, iyi ücret sağlayan, fakat ustalık isteyen işlerin listeleri asılıdır. Ancak çoğu, büyük şehrin yeraltı dünyası için bulaşıkçı, gündelikçi, gece işçisi gibi kimselere iş sağlayabilmektedir.

Sabahın erken saatlerinde Warren Sokak 80 numaranın önünde yığın yığın insan toplanır. Bunlar Puerto—Rico'lular, zenciler, alkolikler, yersiz—yurtsuz, sıkıntı içindeki insanlardır genellikle. İşbulma bürolarına, bir günlük iş için, peşin olarak, belli bir ücret ödenir. Bu ücret, çoğunlukla, gündeliğin yüzde 10'u kadardır. Yani, 5 dolarlık bir iş için 50 sent ödenir. Bu parayı ödeyebilene ise, bir lokantanın adresi verilir. Eğer işler yolunda giderse, çalışıp ücretlerini alabilirler. Fakat bir terslik çıkarsa, kanunen hakları olduğu halde, işbulma kurumuna verdikleri 50 sentlerini genellikle geri alamazlar. Bu kimselerin hemen hepsi kanunlardan habersizdir.

Warren Sokak 80 numaranın en kasvetli saatleri, ikindi vaktine rastlar. Eldeki işler dağıtıldığı halde, pek çok insan hâlâ, büroların çevresinde dolaşıp durmaktadır. Beklemekle hiçbir şey elde edemiyeceklerini bildikleri halde, yapacak başka işleri olmadığı için, beklemekten vazgeçmezler. Hattâ bazıları için orada bulunmak bir gurur meselesidir. Ertesi sabaha kadar iş bulma şansları olmadığını bildikleri halde, "iş aradıkları" duygusu, bu zavallı insanları oradan ayırmaz.

Alkolikler dışında, Warren Sokak 80 numarada toplanan insanların çoğu, yoksul olarak dünyaya gelmiştir. Bu insanlar, Amerikan toplumu için yetersiz kişiler sayılmaktadır. İyi bir iş bulmak için gerekli eğitim ve deneyime sahip değildirler. Sürekli bir iş bulsalar bile, bu, ya çok kötü şartlar altında çalışılan bir yerdedir, ya da en iyisi bir mutfaktadır.

Chicago'da fabrikada çalışan bir grup insanı ele alalım. Bu insanlar, bir yıl kadar önce sendikalıydılar ve iyi ücret alıyorlardı. Ayrıca, hastalık izni, emeklilik hakkı ve dinlenme tatillerinden de yararlanabiliyorlardı. Şimdiyse, önce aldıkları ücretin yarısından daha azına noel ağaçları hazırlıyorlar. Hiçbir güvenceleri yok. Ustabaşları tam bir diktatör. Helâya gitmek için bile izin almaları gerekiyor. Hergün bir-iki kişi, saygısız davrandıkları iddiasıyla işten atılıyorlar.

İşte bu insanlar, sonradan yoksulluğa düşmüş kimselerdir. Ustadırlar ve bir zamanlar, toplumun geri kalmış kesimine ayak uydurarak bir ölçüde ilerleyebilmişlerdir. Fakat artık işlerini yitirmişlerdir ve ustalıkları hiçbir anlam taşımaz olmuştur. Böylece, içinden çıkmış oldukları yoksulluğa yeniden itilmişlerdir.

Sözü edilen bu grup, zencilerden meydana gelmiştir. Bu insanlar, yeniden yükselmek ve hiç olmazsa eski durumlarına dönmek olanağından tümüyle yoksundurlar. Fakat bu durumlar yalnız zenciler için de sözkonusu değildir. Kitle halinde üretimde bulunan sanayilerde, teknolojinin ve otomasyonun kurbanlığını, az yetenekli ve acemi olan her işçi paylaşmaktadır. Sefalet, bütün ırkları içine alabilmektedir.

Bu insanlar, "Bolluk Toplumu" nun kabullenmediği insanlardır. Ya başlangıçta gerekli niteliğe sahip değillerdi, ya da gelişen ekonomi ve teknoloji sonucunda geride kalmışlardı. İşte bu insanlar, Amerikan kentlerindeki yoksulluğun büyük bir bölüğünü teşkil ederler. Sayıları da milyonları bulur.

(x) Michael Harrington'un "The Other America — Öteki Amerika", "Poverty in the United States — Birleşmiş Milletlerdeki Yoksulluk" adlı kitabından.

S. A

Reklâm, işlerinizi saat gibi yürütür

REKLÂM VE TANITMA FAALİYETLERİNİZİ
yurt içinde ve dışında
EN ETKİLİ VE EN İSRAFSIZ ŞEKİLDE YÜRÜTMEK İÇİN
Kurumumuz hizmetlerinden faydalanınız

BASIN İLÂN KURUMU
Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no. 1, kat: 3
Telefon: 27 66 00 - 27 66 01. İstanbul

(Basın 22033 A - 21311) — 53

başarılı bir otobiyografi

zühtü bayar

I

Yazılacak onca yazı, mektup v.s. varken tümünü de elimin tersiyle şöyle bir yana itekleyip okunmaya değer dörtbaşı mamur bir roman aranmaya başladım geçen akşam. Fakir kitaplığımın bir ucundan girip öbür ucundan çıktım. Okunması gereken bir yığın roman var. Sırada bekleşip duruyorlar. Beklesinler bakalım. Benim bir kitabı okumam başlıbaşına bir sorun. Bir zamanlar çok sevimli ve zevkli bir uğraşı olan okumayı, şimdi şöyle bir kendi kendimin dışına çıkıp görmeye çalışıyorum da, bayağı ıstıraplı bir iş haline getirmişim. Bir kez çoğu kimseler gibi yatarak ya da uzanarak okuyamıyorum. İlle de çalışma masamın başında, cümlelerin altlarını çize çize, notlar çıkara çıkara; gerektiği zaman başka kaynak kitaplara başvura vura okuma benimkisi.. Bu yüzden kitap okuma işi bende böyle törenli bir kılığa bürünüyor. Zorunluyum da böyle okumaya... Hem böyle alıştırmışım kendimi, hem de "eleştiri" denen nankör, çoğu zaman karşılığı olmayan bir işi benimsemişim.

II

Tam ben okunacak birşeyler araştırırken bir de baktım, **Balaban**'ın "Şair Baba ve Damdakiler" 'i kitaplığımın başköşesinde boynunu bükmüş duruyor. Aman bre, ben hanidir bu kitabın çıkmasını bekler dururum. Nasıl da unutmuşum? Bu kitap, rafına gelip oturalı iki gün oluyor. Gözlerim ışıl ışıl oldu. Sevinçle kitaba sarıldım. Nefis bir kapak; sağ üst köşede **Şair Baba**'nın gözleri tatlı mavi bir renge bürünmüş, saçları alev alev, öylece bana bakıp duruyor. Altında, **Balaban** ve **Nâzım Hikmet.** İki ayrı pencerede, demir parmaklıkların ardında. Biri resim yapıyor, öbürü şiir düzüyor. En altta "bebekler gibi kundaklanmış" mahkûmlar yatıyorlar. Solda zincirlenmiş tutuklular.. Altta yine öyle, iri ağır zincir baklalarının içinde ayakları kaybolmuş insanlar... Ama elleri havaya kalkmış, yumruklar sıkılı, birer balyoz misali.. Kapağı meydana getiren bütün resim ayrıca iri demir parmaklıklarla kaplanmış. Yer yer erimiş, yitip gitmiş bu demir çubuklar. Ve sonra yine **Şair Baba;** demir parmaklıkların önünde mi, ardında mı belli değil. Bıyıkları gür ve sarkık -Türk halkı gibi-, tablonun hareketli bütünlüğüne aykırı bir biçimde sessiz ve sakin, maviş maviş bakıyor. Sanki size değil, çok daha arkalarınızda bir yere dikmiş gözlerini. Bakışlarında ne alınganlık ne kin ne keder.. Kapak resmini ve kitabın iyi yapılmış cildini saygıyla okşadım, sonra koltuğuma iyice yerleşerek açtım kitabın kapağını :

> **Kelepçeyi madalya, zinciri köstek edip taşıyanları gördüm. Ve taşıdım. Bunun çilesini çektim yaşantılarımla.. Şimdi ben bir iz düşüreceğim; zincir, kelepçe üstüne.**
>
> **İşte kara bir perde geriyorum önünüze...**
>
> **Düşlerim hiyeroglif..**
> **Şair Babamla ikimiz buluşmadan önce el yordamı ile arıyordum kendi kendimi karanlıkta. İlkin O'nu buldu ellerim. O da alıp koydu beni kendi yerime.**
>
> **Bu kitabı onun için yazıyorum.**
> **Duyduk duymadık demeyin!**
> **O'nun için yazıyorum! (1)**

Bu etkili ve duygulu bildiriden sonra romanın birinci bölümü başlıyor. Bu yapıta roman mı demek gerekir, yoksa bir anılar dizisi mi buna karar vermek kolay değil. Çünkü roman nitelikleri açık seçik kendini belli ederken anıların ağırlığı, anlatılan olayların yaşanmış olduğunun bilinmesi, okurun düşüncesini başka noktalara yöneltiyor. Bu açıklama, anılardan otobiyografik bir roman çıkarılamaz.. anlamına alınmamalıdır. Tam tersi, başarılı çoğu romanlar yaşanmış olaylardan, pratik hayattan alınmış izlenimlerden çıkarılmıştır. Ayrıca yazar da bu noktanın üstüne üstüne gidiyor. Sanatın, pratik hayatın; yaşantının bir "izdüşümü" olduğunu özellikle belirtiyor.

Balaban, Şair Baba ve Damdakiler adlı yapıtıyla ayrıca kendi sanat kuramında bir gelişme yapmıştır. Yapıtı kuramını geliştirir ve destekler bir yapıdadır.

Birinci bölüm, yazarın çocukluk anılarının derinlemesine yer aldığı bir bölüm. Balaban bu bölümde dünyayı, sevdayı, zulüm ve hayatı yeni yeni tanımaya başlayan bir köylü çocuğunun yaşantısını roman sınırları içine sokmaya çalışmaktadır. Anlatım tam anlamıyla çocuksudur. Onbeş-onaltı yaşlarındaki bir köylü çocuğunun algılamaları, izlenimleri...

> **Koca bir karanlık**
> **Dam!**
> **Amma da karanlık haaaaa! Hele dur bakayım. Gözlerim durdukça görmeye başladı....**
> **Eve bak eve!**
> **Ev değil dam...**
> **Amma da büyük haaa!**
> **Bizim köyün evleri kaç gözlü? (2)**

Anlatım çocuksu, algılamalar, izlenimler çocuksu.. Ama artistik bir işlem olduğu kesinlikle belli. Tıpkı resim çizer gibi anlatıyor **Balaban..** Ve anlatımı kendi resimlerine müthiş benziyor.

Balaban'ın sanat serüveni yalnız yapıtlarını izlemekle anlaşılamaz. Onun ne yapmak istediği, neyi değiştirmek istediği sanatsal eyleminin dışına taşan yönleriyle kavranmak istenirse; yazıları da okunmalı, tatlı, kıvırcık dilli konuşmaları da dinlenmelidir. Sanat kuramı konusunda kendince bir "bileşim" peşindedir **Balaban.**

Dıştan bakınca okura çekici gelen Şair Baba'nın hapisanedeki yaşantısını anlatması oluyor ilkin. Ama yapıt okununca görülüyor ki, **Nâzım Hikmet**'in hapislik hayatı ayrılmış, tecrit edilmiş bir hayat değil. Çevresindekilerle sıkı sıkıya ilişkili. Çevresindekiler ve **Nâzım Hikmet**'in onlar üstündeki eğitici, değiştirici ve yetiştirici etkisi bilinince; Şair Baba'nın hapislik hayatı daha anlamlı oluyor. Kitabı belki de **Nâzım Hikmet**'i anlattığı gerekçesiyle okumak isteyenler olacaktır. Hemen hatırlatayım ki, bu kitap birisini anlatmak sözkonusu olunca **Nâzım Hikmet**'i değil; **Nâzım Hikmet**'in yetiştirip "yerine koyduğu" **Balaban**'ı anlatıyor. Bununla birlikte kitapta **Balaban**'ın gözü ve diliyle **Nâzım Hikmet**'in anlatıldığı çok önemli biyografik notlar, anılar, pasajlar yer almıyor değil. Ama **Balaban** her anı kitabının gerektirdiği gibi **Şair Baba ve Damdakiler**'de de kendini merkez olarak seçmiş. Olayların, anıların anlatılışı, yorumlanışı o zaman genç bir köylü olan **İbram Ali**'nin izlenimlerinden alınmış. Ama dil bugün kalemini de fırçası kadar ustalıkla kullanmasını bilen Ressam **Balaban**'ın dili.

Balaban'ın dili, biz kentli yazarlara yabancı ve uzak gelebilir. Yazarın da belirttiği gibi; "Karasabanın tutsağı olmuş bir dildir bu.." Buna karşılık karasabana karşı koyan, onun yarattığı koşulları değiştirmek için direnen usun yarattığı kıvrak ve devingen bir dildir. Bence bu direnmenin, bu sade anlatım içinde artistik yansımaya kattığı şey pek çoktur.

Yazarın dünyagörüşü, nesneleri, olayları, kişileri hareket ve değişim içinde kavramayı ve yorumlamayı gerektiriyor. Bu yüzden olayların akıcılığı, okuru eşi görülmemiş bir biçimde sürükleyip, yapıta katıyor. Romanlarda genellikle en duruk (statik) bölümler betimleme (tasvir) bölümleridir. Ama **Balaban** bu duruk bölümleri bile şaşılacak bir ustalıkla, eylem içinde vermesini biliyor. Öyle ki, metinler okunurken yapıtla ilgisi olmayan bir şeye zihin gelip, takılmıyor. Yani okur hiç bir zaman yapıtla ilişkisini gevşetemiyor. Öylesine dipten, temelden bir kavrayışı var kitabın...

Şair Baba ve Damdakiler'de yeni olmamakla birlikte etkili bir biçim denemesine de girişmiş yazar. Olayları daha çok kişilere bağlıyarak, kişilerin ağzından ve görüş açısından parça parça anlatıyor. Sözgelimi; bir tek olaya bağlı beş kişinin olay içindeki ve olaydan sonraki durumlarını sırayla fakat ayrı ayrı saptamış. Kişiler, o olayın ortak kahramanları durumunda. İçlerinden biri ileri sıçrayıp **protogonist** ya da **antagonist** durumuna girmiyor. Okur böylece bu teker teker belirtmelerden, saptamalardan hareket ederek olayı bir bütün içinde kavramakta zorluk çekmiyor. Yine anlatımına zenginlik katmak için olaylarını zaman zaman birinci tekil kişinin ağzından, zaman zaman da nesnel bir romancının ağzından yansıtmış. Yeniye yatkın olmayan okuru şaşırtmakla birlikte bu ansızın ağız değiştirmeler ilginin sürüp gitmesi bakımından çok yararlı oluyor. **Nâzım Hikmet** de **Romantikler** (Yaşamak Güzel Şey Bekardeşim) adlı romanını bu teknikle yazmıştı.

Romanın kişileri üstünde derinlikle durmak istemiyorum. Çünkü bu yapıtı bütün yönleriyle derinlemesine incelemek adamakıllı boyutlu bir yazıyı gerektirmektedir. Oysa benim amacım romanı eleştirmekten çok onu tanıtmaya çalışmak. Yalnız, **Balaban**'ın Anadolu insanını nasıl anladığını, nasıl yorumladığını açıklamak isterim. **Balaban**'a göre Anadolu insanı maddi koşulların, ilkel üretim biçiminin biçimlendirip oluşturduğu; doğa olaylarının ezici ağırlığı altında bunalan, karanlıklarda kendine elyordamıyla bir umut, bir kurtuluş kapısı arayan insandır. Ama **Balaban**, Anadolu insanının karasabana olan tutsaklığından ileri gelen ağır-aksak yaşantısına karşılık, bu insanın yaptığı mücadeleyi, direnişi kavramış bir sanatçıdır. **Balaban**'ın kişileri, insanları, tablolarına yansıyan insanlardan, kişilerden pek farklı değil. Resimlerinde insanı nasıl çiziyorsa, romanında da öylece kavrayıp, anlatmış. Ne var ki **Balaban**'ın kavrayıp da yorumladığı insan tipleri "soyut insan" tipleri değildir. Maddi koşullarıyla, sınıfsal durumlarıyla saptanmış insan tipleridir bunlar. Biz **Şair Baba ve Damdakiler**'i okumakla belki de yepyeni bir Anadolu insanı yorumuyla karşılaşmaktayız : Hristiyan hümanizmasının bulaşmadığı yeni bir insan yorumuyla... **Türkücü Hasan** (İnsan Manzaralarında **Beethoven Hasan** olarak geçer), **Koca Murat, Oyuncakçı Talip, Sazcı Veli, Derviş Raşid...** Tümü de gerçekten yaşamış, unutulmaz Anadolu insanı tipleridir. Bu insanların, hayatın katı direnişi karşısındaki **çocuksu** (çocukça değil) tavırları gerçekten ilginçtir. Belki biz bütün Türkiyelilerde bu çocuksu tavrın izleri vardır.

BALABAN
Akkâğıda izdüşümü

> **ve işte türkiyeliyiz**
> **ateşleriz de mandıraları fabrikaları**
> **topal karıncayı ilâçlayıp salıveririz**
> (3)

Şair Baba ve Damdakiler'in edebiyatımıza getirdiği yeni insan yorumunu ilgiyle karşılıyoruz. Şu sıcak yaz günlerinde okuma zahmetinin karşılığını kat kat fazlasıyla ödeyebilecek nitelikte bir yapıt bu..

---

1. *Şair Baba ve Damdakiler, s.5*
2. *Şair Baba ve Damdakiler, s.7*
3. *Hasan Hüseyin'in "Kızılırmak" adlı yapıtından...*

yayla
üstün
kalite
makarnadır
İRMİK VE MAKARNA FABRİKALARI
TEL: ANKARA 129645
(Forum: 56)

yaşantımızdan sanatımızın çıkışı XII

balaban

— "Duydunuz değil mi bayanlar? Tanıksınız değil mi? Şimdi ben bu itin gırtlağını sıkacağım!.."

Birden fırlayıp yakasına yapıştım, ama gırtlağından tutarak kafasını camlara vuramadım. Çünkü adam, birden değişti. Islanmış sıçan gibi, karşımda titremiye başladı. Hayret! Karşımda sapsarı kesilmiş bu korkak zibidiye bir tokat bile vuramadım. Yalnızca,

— "Ulan namussuz herif! Ben sana Türkçe sorunca, sen niye gâvurca cevap verirsin?.. A be uyuz it! Dışarıdan vitrine baktımsa n'olmuş?.. Sizin gibi aracı gâvurlarının şerrinden, benim bu ak ayaklarım şu yeşeren toprakların üzerinde iz bırakmıyacaklar mı" dedim.

Ben yakasını bırakıp dışarıya çıkınca, kapandan kurtulmuş çakal gibi pevkiriyordu arkamdan. (Oysa öfkem yatışmamıştı.) Bir yandan da polise telefon ediyordu :

— "Orada dur kaçma!.. Şimdi sana göstereceğim!.. Bu ülkede komünistlere yer yok!.."

Niçin döğmemiştim onu? O anda pişman oldum :

— "Çık dışarıya! Orası seninse, burası hepimizin. Bu caddenin üstünde ve cümle âlemin önünde!..."

O artık, telefonun numaralarını çeviriyordu hiç ses etmeden.. Bense, o caddenin üstünde kavga etmek istiyordum, ne garip! Cadde üstünde, dövüşme özgürlüğü vardı içimde, ne güzel!

Dükkânın önünde biriken kalabalığın içinden, hiç bir şey olmamış gibi Türkçe yürüyerek ayrıldım.. Aradan on dakika geçmemişti ki, ensemde soluyan bir kaç nefes duydum :

— "İşte bu, işte bu, yakalayın!..."

— "Bu mu, bu mu?.."

— "Evet evet, bana namussuz diyen bu!..."

Arkama döner dönmez bir de ne göreyim : Yer yarılmış insan çıkmış... Polisler körük gibi soluyarak bana yaklaştılar :

— "Sen misin bu beye küfür eden?..."

— "Evet, ben bu namuzsuz adama namuzsuz dedim, nolacak?..."

— "Haydi yürü öyleyse!..."

Ben, umursuz, kalabalığın içine karışırken polis öfkelendi :

— "Dur! Nereye gidiyorsun?.."

— "Yürüyorum...."

— "Önce bir jipe gir de, yürümen sonraya kalsın!..."

— "Olur, nasıl isterseniz öyle olur artık..."

Ben jipe girerken, kalabalığın içinden sesler geliyordu kesik kesik, anlamlı anlamsız: "Gördün mü casuzu?.." "Ansızın yakaladılar komonisti..." "Kim bilir ne çaldı; tam kaçarken..." "Film çeviriyorlar gördün mü?.." "Ben bu artistin filimlerini hiç görmedim..." "Hele sus da görelim..." "Hiç sinemaya gitmedin mi?.." "Ama bu sahisi, hepsinden güzel..." "Yahu ben bu adamı bir yerlerde görmüştüm: Gazetelerde mi desem, dergilerde mi?.." "Hırsızlık kötü..." "Ah bir artist olsaydım..." "Casuzları kesmeli..." "Ben hayatımı bir oynasam, filim olurdu.."

Onların hayatını bilmem ama, benimki oynuyordu: Onaltı yaşımdan bu yana, jandarmalar bırakıp polisler alıyordu beni... Üç beş yıl değil, onüç yıla yaklaşıyordu damda yatmışlığımız. (Övünerek değil, yerinerek söylüyorum bunu... Karasabandan gelen; ağır - aksaklığımız, çarpıklığımız ve tutsaklığımızdı bunlar... Belki de, beni sıkan bir töhmetin altından çıkmak için dizip döküyorum bunları... Daha üç ay önce, yine böyle karakola götürmüşlerdi beni; oradan da sorgu yargıçlığına... Her zaman öküzlerimin boynuzlarından soruşturma açacaklar değillerdi ya, orağa benzetmişsin diye... O zaman da, temas ettiğim bir köyü niçin komünist yaptığımı soruyorlardı. Bu sorunun cevabı zordu ama, cezasından ucuz kurtulmuştum... Her tutsaklık sıramda, tutsaklıklarım zincirlenir ardarda yüreğime: 1961 yılında, ikisi hariç, o güne kadar, adlarını bile duymadığım yirmiüç kişiyle beraber, Bursa Emniyet Müdürlüğünde bir ay yatmıştık. -Bu tutsakların ikisi, M. Emin Kocabaş ile Hüseyin Topcugil, yakın arkadaşımdı.- Aynı yılın aynı ayında, beş arkadaşımla, Marta Tözge, İhsan İncesu, Kemal İncesu, Vahi İncesu, Avni Mehmetoğlu ile beraber açtığımız birleşik resim sergimizden ötürü Balmumcu'da tutuklandık. Ve birer ikişer ay yattıktan sonra, beraat ettik... 1956'-da, aynı mesnetsiz nedenlerle Bursa Jandarma Merkezinde

NAZIM NAZIM

Suç çağında suçsuzluğa katlananları
Ben şairim nasıl bağışlarım
Gül değse incinen bu yürek
Yandı bir başka biçimde Nazım Nazım

Tavus tüylerine şiir dizdiler
Can gözüyle baktım ayağını gördüm
Yani çirkinliği gördüm, yani cüceliği gördüm
Ömrümde kişiye şiir yazmadım
Nazım Nazım

Bir yanım dağ sürgünlüğü, dost özlemi dost
Kadın doğuşumun mapusuyum
Bitmez bir yangında uzun saçlarımızdan
Biz de yandık, ben de yandım
Nazım Nazım

Yurdunu satanın adını anmam
Hayına hırsıza yok sözüm
Duydum ki dünyayı aşıyorlar
Yadellerin yiğitleri dal boyluları
Ne sağcı oldular ne solcu
Beni aşsın diye doğurduklarım
Bir kez daha yandık bir kez daha yandım
Nazım Nazım

Her bilgi bir yeni burjuva
Her üst okul birkaç kuru başı çekip çıkarmaya
Ne alçalma bir lokma bir çul için
Bir yol bulup kurtulan kurtulana
İttin sınıfını, rahatını, düştün mapusa yokluğa
Bey soylum paşa soylum güzel emekçim
Nazım Nazım

Ülkende şiirlerin dolanıyor
Kavgan içten içe sürüp dayanıyor
Uzak mezarında bir kırmızı karanfil
Ne denli tutsam kendimi
Usul usul bir yerlerim kanıyor
Sonsuz gurbetçim koca şairim
Nazım Nazım

Suç çağında suçsuzluğa katlananları
Ben şairim nasıl bağışlarım
Gül değse incinen bu yürek
Yandı bir başka biçimde Nazım Nazım

gülten akın

günlerce hırpalanmıştım... 1948 yılında, İmralı'dan Bursa damına sürülmüştüm. Yargılandığım komünizm propagandası suçundan ötürü, her ne kadar beraat ettiysem de, iki yıl tutsak kalmıştım.)

Jipin içinde giderken her zamankinden daha cesurdum. Çünkü ilk olarak suç işlediğimi biliyordum bu kez. Ama daha önceleri, beni alıp götürdükleri zaman, ne soracaklarını, ne cevap vereceğimi, suçumun ne olduğunu, ne kadar ceza vereceklerini zerre kadar bilmezdim. Öyle ki, her alınıp götürülüşümde, bir daha yeryüzüne çıkabileceğimi ummazdım. Değil on yılı, onbeş yılı, en beteri ipin ucunu göze alınca adam, gâvurca sorulara, şaşırmadan Türkçe karşılık vermek kolaylaşıyordu.

Jipten inip Emniyet Müdürlüğüne sokulduk.

— "Getirdik efendim suçluyu!" dediler beni yakalıyanlar.

Ben araya girdim:

— "Evet, bu kez suçlu sayılabilirim..."

Masada oturan:

— "Hayret, hiç de böyle sanık görmedim!.. Sen kimsin?"

— "Ben, ben'im!"

— 'Ne biçim cevap! Adın ne?"

Bana bunu sorarken, bir yandan da, yeni bir sicil açıyordu. Adımı sanımı söyleyince, bir süre sessiz, tepemden tırnağıma süzdü:

— "Allah allah... Ben seni hiç görmemiştim. Demek sen osun!?."

— "Evet, ben ben'im!.."

Masadaki, bundan başka hiç bir şey sormadan bana, polislere döndü:

— "Alın götürün bunu karakola!"

Jipe bindik, jipten indik, tıkıldık karakola. Orada da sorular kısa, hayretler uzundu:

— "Demek ki sen osun ha!?."

Cevap da kısa:

— "Evet, ben ben'im!.."

Masadaki:

— "Alın götürün filânca karakola!.."

Aldılar, karakollara gidiyoruz: Jipe bin, jipten in, tıkıl karakola... Kısa sorular, uzun şaşkınlıklardan sonra:

— "Alın götürün falanca karakola!.."

— "Ne kadar da çok karakol varmış bu kentte!.."

— "Yanlış gelmişiz, senin karakolun onlar değilmiş, işte bu!.. Jipten in! Doğru yürü, gir içeriye!"

Kar topağı örneği, yuvarlıya yuvarlıya suçumu büyütüyorlar sanmıştım. Adi bir suçtan ötürü oraya düşmem, onların umurunda değildi pek, adıma uyumlu maskeli bir adam görmek istiyorlardı. Ve ona yakışır bir suç... Bundan ötürü de ayı oynatır gibi gezdiriyorlardı... Bense, gitgide öfkeleniyordum. (Karakolda o denli bağırılır mıydı, şimdi şaşıyorum!) Kunduracı da karakola gelmiş, oradaki polislerin kulaklarına durmadan, aleyhimde birşeyler söylüyordu. Onu dinliyen polisler etrafımı çevirdiler; sanki Merihden gelen birine bakıyorlardı. Ve dere - tepe sorular soruyorlardı yine:

— "Adın ne?.."

(Bu sorular, ifade almak için değildi.)

Cevap:

— "Balaban..."

— "Tamam, ta kendisi!.."

— "Neden şaştınız? Hiç böyle bir Türk adı duymadınız mı?... Beni kötü bildirenler, kötü bilirler. Varsın öyle bilsinler. Ama ben, görüyorsunuz işte, tıpkı sizinkiler gibi kaşa göze sahibim. Yalnız sizden ayrıldığım bir yan varsa o da şu: Sizin yapamadığınızı yapıyorum... (Beni "höt!" demeden dinlemeleri, ağzımdan bir suç ucu almak içindi.) İşte ellerim, tıpkı sizinkiler gibi. Hiç de öcü ellerine benzemez.. İşte bu ellerle yapıyorum ben, karasabandan gelen tutsaklığımızın tasvirini..."

Masadaki, ansızın öfkeyle ayağa kalkıp bağırdı:

— "Sus be, yeter artık! Ne konuşup duruyorsun! Burası karakol!.."

Sonra polislere döndü:

— "Ne dinleyip durursunuz bu manyağı?.. Yapın zaptını, sürün suçüstü mahkemesine!.."

Orası elbette karakoldu. Adı üstünde: kara bir kol... Konuştukça rahatlamıştım. Ama öfkem geçtikce korkulanmıştım, ne kötü!.. (Her bakımdan, az konuşmak çok konuşmaktan yeğdir tutsaklıkta.)

Nisan 1967 yılında bitirdiğim
bu yazıyı ocak 1968'de temize
çektim.

BALABAN

VİETNAM IV

a — ölüm bir buluştur kirli ellerde

kara bir türkü oturdu dudaklara
en uzun yerinde nice sürelerin
bulut bulut yelkenlendi vietnam
amanın özgürlüğe yürüyenlerin

kuş mudur kanat çırpan mekong'da
kız-kızan öldürülen kimsesiz-nesiz
sivri bıçaklar sallanır yüreklere
ve pis karanlıklar ulur ötelerde

b — kirli bir amerikan sesi çağlarda

voa mikrofonları biraz da irin
tepinir gece gündüz dudakları
bir kusmuktur eski bir çağdan
ya da uzun erdem vurucuları
-ki onlar yıkık bir çizgidir-
antenleri insan gözlerini kaşır
ortasından böler en mutlu yaşamayı
ve bir demir dönge bu ne biçim
sabah akşam kadere bulaşır

küflü çiviler gibi nice beyinlerde
sallanır en barbar söylevleri
adamı delik deşik eder doğrusu
kara daha kapkara sesleri
sen voa mikrofonları sarı zehir
kudurur musun bu us çağında
insan eti nasıl tuzlu mu sulu mu
o en uzun kaşıklarında

c — özgürlük bulutu ve bir çizgi

şimdi seğirten bir ceylandır vietnam
gizli kurşunlar döner yüreğinde
süremin alı al moru mor değil
bir köylünün belkemiğinde

tonkin körfezinde biraz barut
ve kıyılarında kara gemiler
güvertesinde kirli amerikalı
güvencesidir onun mermiler
sen ey özgürlük bulutu çağın
bir emekçinin katıksız sofrasında
anlamlısın her tanrının günü
yürüyen bir ceylanın şafağında

orda geceler ölüm doğurur
özgürlüğün boynu büküktür
belki de çağdaş bir ürpertide
vietnam biraz da barut olur
senin ellerinde yanar günbegün
nguyen huu tho

abdülkadir bulut

sanatı halka götürmek

kaya özsezgin

NE VERİLDİ BU HALKA?

Hiç değilse bir yirmi yıldan bu yana, yazılanlara ve söylenenlere gerçekten ilgiyle eğilinirse, Türkiye'de bir plâstik sanatlar sorununun bulunduğu, ülkemizin kültürel birçok sorunlarının yanısıra, bu sorun'un da her geçen yıl, hattâ her geçen gün büyük bir önem taşıdığı su götürmez. Ne var, bugüne kadar bu konuda yazılıp söylenenlerin, boş bir kuyuya atılan taş örneği, hemen hiçbir yankı yapmadan silinmesine bakılırsa, devletin bir güzel sanatlar politikasının yokluğu nedeniyle, her bakımdan tutamaksız kalmış sanatçıya ve Türk sanatının dışa dönük sorunlarına bir türlü el uzatmadığı da gerçektir. Bir ülkede, güzel sanatlar sorunu, okullara konulan resim dersleri, ya da birkaç yılda bir dışarda sergiler düzenlemekle, salt bu ve buna benzer girişimlerle çözümlenemez. Kendi ülkesinde, kendi halkına yeterince tanıtılamamış, sevdirilememiş, bu yolda gerekli olanakların en azını bile sağlayamamış bir sanatçının, başka ülkelere tanıtılması söz konusu olabilir mi? Çekinmeden ve de üzülerek söyleyelim: Türk ressamı, kendi ülkesinde kişiliğini sürdürebilmek, ressam olarak yaşamını kurabilmek için, birçok güçlüklerle pençeleşmek, bu güçlükleri tek başına, hiçbir kişi, ya da kuruluşun desteğini ummadan, beklemeden yenmek zorundadır. Az gelişmiş bir ülke sanatçısı olarak, asıl işinden başka bir işte çalışmak zorunda kalması doğal karşılanabilir bugün için belki ama, yarınından da umutlu değildir. Kişisel ve toplu sergiler açılır, kapanır, belirli bir sanatsever topluluğunun dışına taşmaz bu olaylar. Hele resmî çevrelerden ses seda çıkmaz. İş, gene ressamın kendisine kalmıştır: şu, ya da bu dairede bir dostu, tanıdığı yoksa, resimlerini sırtlayıp bir daireden öbürüne gitmek zorunda kalır. Böylece bir - iki resim satacak da, hiç değilse masrafını çıkaracak.

Neden böyledir bu? Nedeni açık biçimde ortada: Resim sanatı, yüz şu kadar yıldanberi yaşamımıza karışamadı. Gelin de şuna açık açık karıştırılmadı diyelim. Öyle ya, örneğin bir batılı gibi, halkımız duvarına resim asmak gereğini duymuyorsa, bu, resimle, gerçek resimle yüzyüze gelememiş olmasından ötürüdür. Güzelim kilimlerle duvarlarını, çoraplarla ayaklarını, cecimlerle evini donatan, bu açıdan tutarlı bir beğeni geleneğini sürdürüp duran halkın ayağına resim götürüldü de, beğenmedi mi; beğenmese bile ilgi göstermedi mi? Kaldı ki, uzun yüzyıllar, minyatür sanatı bile, saray çevresinin malı olarak kaldı, birtakım kitapların sayfalarını süsledi yalnızca. Halka gelince, o gene geleneksel biçimlerinin, nakışlarının çevresinde döndü durdu. Halk, kendi evinin duvarına olsun doğru dürüst bir tablo, para ödiyerek bir tablo asmaktansa, dergilerden kestiği resim kopyalarıyla işi idare eden büyük kent aydınına nasıl güvenip de, resim konusundaki sözlerine kulak versin? Olur mu hiç böyle şey? Yıllardır halkla yönetici, ya da yol gösterici sınıf arasında gittikçe derinleşen içtensizlik, güvensizlik uçurumunu, konumuz açısından etkileyen bir neden de bu işte. İyi, doğru ve güzel olan neyi götürdük de, halk sevmedi, benimsemedi?.

ÜZÜLMEMEK ELDE DEĞİL!

Aydın, okumuş bildiğim nice kimselerin evlerine uğrayıp, duvarda kişiyi öğürtecek bir resim, ya da resim niyetine asılmış bir dergi kâğıdı görsem, içimde bir şeylerin sızladığını duyar gibi olurum. Duvardaki o resimden, o beğeniden biraz da ben sorumluymuşum gibi bir düşünce doğar birdenbire içime. Onların beğendiği, gerçekten başarılı resimler yok mu? Var, var olmasına ya, para ödeyip de almak işlerine gelmez bir türlü; böyle bir eylem yaratılamamıştır onlar için.

Sergiler gelip geçicidir, belirli süreler için az da olsa bir ilgi uyandırır, sonra kapanırlar. Hele yaz aylarında, "ölü mevsim"de, onları da görmek olanaksızdır. Asıl, müzeler, resim müzeleridir ressamların soluk alıp verdikleri yerler. Onları oralarda toplu olarak görür, sanatımız üzerine bir yargıya varabilirsiniz. Müzeler, yabancı ülkelerin en çok övündükleri, elbirliğiyle korudukları, çoğalttıkları, geliştirdikleri sanat ve kültür evleridir.

Bizde de öyle midir? Gerçekten müzelere gönül vermiş bir ulus olmamız gerekir. Değerli uygarlık kalıntılarını saklayan müzelerimiz yok değil. Yabancı gezginler oraları gezdikçe, bu uygarlık kalıntıları önünde hayranlıklarını gizliyemiyorlar. Ne var, müzecilik bir bütündür. Eski eserlerin yanısıra çağdaş sanat ürünlerini kapsayan müzelerin varlığı, en az öbürleri kadar gereklidir. Bu gereklik, Türkiye'de yerine getirilememiştir. Koca Türkiye'de, o da İstanbul'da, bir tek resim ve heykel müzemiz vardır. Yirmiüç salonu ile primitiflerden bugüne, Türk resim sanatını içine alan bu müzenin yeterli olmadığı ortadadır. Üstelik yapı, genel olanaklar bakımından da yetersizdir, daha büyük ve modern bir yapıya aktarılması zorunludur. Yalnız o kadar da değil: Başkentte, bugüne kadar bir resim - heykel müzesi açılması konusunda ilgililerce herhangi bir girişim yapılmış değildir. Kültür Müsteşarlığı kurulduğu zaman, Ankara'nın müze sorununun da ele alınacağını, öncelikle çözüme ulaştırılarak sanatçıya, bu yolla da olsa desteklik sağlanacağını beklemiştik. Aradan geçen yıllar bu umudumuzu boşa çıkardı. İllerimizin birkaçında açılan galeriler, iyi bir yolun başlangıcıydı. Bu olumlu çabanın, öbür bellibaşlı illerimize doğru yaygınlaştırılması, çağdaş Türk sanatının benimsetilmesi, sevdirilmesi yolunda olumlu bir sonuç verebilir.

MUTLU AZINLIK SANATI

Her yıl düzenlenen "Devlet Resim ve Heykel Sergileri", bugün girdiği çıkmazdan kurtarılmalı, bir yılın başarılı ürünlerini, herhangi bir ön - düşünceye yer bırakmadan verebilmelidir. Bunun için de, yeni ve tutarlı bir yönetmelik hazırlanmalı, seçici kurul iyi saptanmalıdır. Yoksa yakınmaların arkası gelmeyecek, Türk resim ve heykelini belirli bir düzeyde yansıtması gereken bu sergi, adıyla çelişik bir kötü geleneğe ortam hazırlıyacaktır. Sonra devletin, sergiler konusundaki desteği, devlet sergisine bağlı kalmamalıdır. Aramızdan ayrılmış bulunan ressamların anma sergileri, bugün bile, ailesi, ya da birkaç değerbilir ressam dostu tarafından açılıyor. Aklıma, son aylarda açılan Fikret Muallâ ve Avni Lifij sergileri geliyor. Oysa bu ve buna benzer sergiler devlet eliyle düzenlenmeli ve resim sanatımızı tanıtmak amacıyla bellibaşlı birkaç ilimizde olsun gezdirilebilmelidir.

Resim sanatımızla ilgili yayınlar, iyi baskılı kopyalar da sistemli bir tanıtma politikası içine alınmadıkça, çalışmalar tek yanlı kalacaktır. Salt plâstik sanatları içine alan, onun sorunlarını enine boyuna inceleyen yaygın bir dergi yoktur ülkemizde. "Akademi" dergisi, böyle bir yaygınlığa sahip olmadığı için, ister istemez belirli bir çevrenin dışına çıkamıyor. Ankara'da yayınlanmakta olan "Ankara Sanat" ise, özlenen bir plâstik sanatlar dergisi olmaktan çok uzaktır.

Bu sorunlar, gerçek bir tutarlık içinde ele alınmadıkça, ülkemizde resim sanatı, bir yüzyıl daha geçse bile, bir "mutlu azınlık" sanatı olmaktan kıl kadar öteye geçemiyecektir.

nasıl yazıyorlar

düzenliyen: ahmet köklügiller

zühtü bayar

Belki de bir yazara sorulacak en sevimli soru bu.. "Nasıl yazıyorsunuz?"

Eleştiri dalında yazıyorum daha çok. Edebiyat eleştirisini kendime dert edinmişim. Bu, düşünce ve sanat hayatında herşeyden fazla eleştiriye verdiğim önemden ileri geliyor. Eleştiri benim için nasıl düşünce hayatının vazgeçilmez bir ögesiyse; sanat hayatının da vazgeçilmez bir parçasıdır böylece... Bir eleştirmen edebi faaliyetleriyle zihinsel (ve öbür fikri faaliyetlerini) bir arada yürütmek zorundadır. Bu tarz bir çalışma programı ister istemez disiplinli bir yazma ve okuma yöntemi de gerektirir. Bir eleştirmen nasıl bir yapıtı ya da bir parça yazıyı cümlelerin altını çize çize, notlar ala ala, kaynak yapıtlara başvura vura okumak zorundaysa, az çok buna benzer, böyle sıkıntılı bir yazma yöntemini de uygulamak zorundadır. Soru kişisel bir eda taşıdığına göre kendimden örnek göstermek istiyorum. Ben eleştirisel bir yazıya hazırlanırken önce dosyalarıma, arşivlerime başvururum. İlgili yapıt ya da sanatçıyla ilgili bilgilerin anahtarını edinmek için kendimce uydurduğum küçük ve basit kartoteksime bakarım. Konumu enineboyuna derinlemesine inceledikten sonra, çirkin elyazımla tuttuğum notlarımı alarak geçerim daktilomun başına. Çoğu okur ve sanatçılareleştirinin sanatsal faaliyetlerden ayrı ve uzak bir uğraşı olduğunu düşünürler. Çoğunlukla çarpıktır bu düşünce. Evet eleştiri bütünüyle sanatsal bir uğraşı değildir ama; kaba bilimsel bir çalışmadan ibaret de değildir. Makinamın başında metinlerimi bir defada yazar, sonra bunun üstünde gerekli düzeltmeleri yapar ve yayımcıya yollarım.

Yazma eylemime ilişkin yukardaki açıklamalarım eleştirisel yazılarım içindir. Ama başka türde yazılar yazarken aşağı yukarı her türe ayrı, kendine özgü bir yöntem izlerim. Takma adla yazdığım kitap tanıtma, öykü, politik fıkra gibi yazılarımı müsvedde yapmaksızın kâğıdı makinaya takarak bir nefeste çıkarırım. İyi bir alışkanlık bu. Fıkra yazarlığının gerektirdiği bir yöntem. Aslında, çağımızda bir yazarın yazısıyla uzunboylu uğraşmağa ne niyeti var ne de vakti.

Yazımın başlangıcında "yazarlık durumu" biçiminde bir söz kullandım. Bunu izin verirseniz kendimce açıklamak istiyorum. Bir yazar, çoğu kez hem **sanatçılığı** hem de **yazıcılığı** içerdiğine göre; işinin bir sanat yönü bir de zenaat yönü var demektir. Bir yazarın, yazar olarak değerlendirmesini yalnız eyleminin niteliğine (kalitesine) bakarak değil; niceliğine (kantitesine) de bakarak değerlendirmeliyiz. Bu, "yazarlık durumu" nun gerektirdiği teknik bir görüntü.

Peki ama, "yazar kişi" kimdir ki, eylemi üstünde bu denli önemle duruyoruz? İşte burda "yazarlık durumu" nun özsel (içlemsel) niteliğiyle karşı karşıya gelmek zorundayız. Yazar, yazar olmaktan önce bir "fikir üreticisi", bir fikir işçisidir. Yazmadan önce düşünmesini, eleştirisel aklını kullanmasını, mensubu bulunduğu toplumun, çağı içindeki tarihsel durumunu öğrenmek zorundadır. Bir çeşit düşünür adayıdır o... Yazarlığının gelişim sürecine koşut olarak dünyayı ve hayatı yorumlayabilecek kişisel bir dünya görüşü de geliştirmek zorundadır. Bütün bu uğraşılardan sonra yazar, "yazarlık görevi" dediğimiz şeyi kendi yazarlık durumundan çıkarır. Böylece gerçek bir yazar, hiç bir yapay ve zorlama tutuma düşmeden, bir çeşit otokritikle, özgürce yazabilecek bir duruma gelir. "Yazarken özgür müsünüz?" anlamındaki sorunuza kendimi de hesaba katarak en geniş bir biçimde yanıt vermek istedim. Ben bağımsız bir yazarım. Bir yazarın bağımsızlığını (otonomi'sini) korumasını yazarlık durumunu sürdürmesi bakımından gerekli görmekteyim. Elbette bir yazar herhangi bir topluluğun, kurumun ya da politik bir partinin üyesi olabilir. Ama bu durum onu bir "bağımlılık" durumuna sokmaz. Yazarı bağlayan tek şey vardır; kendi kendine yapıp, yaratıp oluşturduğu kendi dünya görüşü.. Tabii, açıklamalarım **Lenin**'in "parti yazarı" görüşünün dışında kalmaktadır. Parti yazarının özel bir durumu vardır. İyi bir parti yazarı, partisinin ideolojik yapısıyla kendi dünya görüşünü hiç bir zorlamaya düşmeksizin çakıştırmasını bilen yazardır. Bu durum onun "yazarlık durumunu", bağımsızlığını, özgürlüğünü yitirmesine neden olmaz. Yurdumuzda buna en iyi örnek, **Çetin Altan**'dır.

Çoğu yazarlar, yazarken okurlarını düşünürler. Okurumu düşünmem dilediğim gibi yazarım, diyenlerin sözlerini kuşkuyla karşılamaktayım ben.. Ama okuru düşünmek yazarın niteliğine ve amacına göre değişir. Okurunu baştan seçmiş ve kendini dünyanın değiştirilmesi işinde görevlendirmiş bir yazar, okurunu düşünür elbette.. Bu anlamda okuru düşünmeyi anlarım. Ama bizim piyasa romancılarımız, Babıâli esnafı yazarlarımız da okuru düşünmektedirler. Hem o denli düşünmektedirler ki, ne kendileri ne de okurları niteliksel bir değişime uğrayamamaktadırlar bir türlü. Tıpkı bizim yerli film yönetmenlerimiz gibi. Sadece kapitalist ekonominin "talep" ilkesine göre hareket eden bu esnaf yazarlar, okurun istediği yazıları, okurun istediği biçimde vermekten başka bir amaç gütmemektedirler. Sanat alanında da durum aynıdır. Onlar, sanata ve yazarlığa, eskimiş, köhne kalıp ve klişeleri değiştirici bir gözle bakmamaktadırlar.

Ben baştan okurunu seçmiş bir yazarım. Yazılarımı ilerici aydınlar ve emekçi sınıfı için yazıyorum. Yazarken, okur olarak sadece onları düşünürüm. Yazılarımın niteliğine "ikna edici, kandırıcı" olması için değil; daha çok "zorlayıcı ve değiştirici" olması için dikkat ederim.

Kübist bir ressama sormuşlar : "Üstat, bu tabloyu ne kadar zamanda bitirdiniz?" Ressam yanıtlamış; "Bir dakkada..." Hayret etmişler, ortalığı mırıltılar kaplamış, ressamın yaptığı işi küçümser bir tavır takınanlar olmuş. "Bir dakkada ha?" demişler. Ressam düzeltmek gereğini duymuş: "Altmış yıl ve bir dakkada..."

Nasıl mı yazıyorum? Çok kolay. Gerekli hazırlıklarımı yaptıktan sonra kâğıdı makinaya takıyor ve en kabadayı yazıyı 60 - 120 dakkada çıkarıyorum.

Sergi Kitabevi

BÜYÜK SİNEMA İÇİ, KAT : 1

YENİŞEHİR — ANKARA

Sayın Genel Kız Sanat Enstitüsü Ateş
OSMANİYE

DERGİ

(Basın A - 20007) — 55

FORUM
P.K. 131
ANKARA

FORUM

onbeş günlük, politika, ekonomi, kültür ve sanat dergisi

•

Yıl: 15 - Cilt: XX - Sayı: 345

•

Yönetim yeri: **Yenişehir, Büyük Han No. 55 - Ankara**

•

Haberleşme: **FORUM Dergisi, P.K. 131 - Ankara**
Telefon: **178737**

Sahibi:
Azime Korkmazgil

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Hüseyin Korkmazgil

•

Dizgi ve Baskı:

TÖYKO matbaası

Telefon : 10 41 68

İlân ve abone: **Arka kapak 1000 Tl. (iki renkli: 1500 Tl.) * Metin arası santimi 15 Tl. (sürekli ilân pazarlıkla) *** Abone: **Yıllık 22 Tl. - Altı aylık 11 Tl. (toplu abonelerde yıllık 20, altı aylık 10 Tl.) * A.B.D. (uçak) 90 Tl. - Avrupa (uçak) 54 Tl. - Yabancı devletlere (âdi) 44 Tl. * Eski sayılar 150 kuruş.**

•

(FORUM ve yazarın adı belirtilmeden yazı aktarılamaz)